

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO

Kriminalistična analitika v nekaterih evropskih državah

Avgust, 2013

Žiga Doberšek

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO UNIVERZITETNEGA ŠTUDIJA

Kriminalistična analitika v nekaterih evropskih državah

Avgust, 2013

Žiga Doberšek

Mentor: izr. prof. dr. Anton Dvoršek

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, izr. prof. dr. Antonu Dvoršku za mentorstvo, pomoč, svetovanje in usmerjanje pri izdelavi te diplomske naloge.

Zahvala gre tudi gospodu Robertu Laliću, direktorju Centra za kriminalistično obveščevalno dejavnost, za njegov čas in pomoč pri pridobivanju podatkov o kriminalistični obveščevalni dejavnosti v slovenski policiji.

Še posebej pa hvala mojim staršem, bratoma, prijateljem, sošolcem in sodelavcem za spodbudo in pomoč v času študija ter med pisanjem te diplomske naloge.

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 METODOLOŠKI OKVIR	8
1.1.1 Namen in cilj diplomske naloge	8
1.1.2 Opredelitev hipotez	8
1.1.3 Metode raziskovanja	8
2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
2.1 STRATEŠKA KRIMINALISTIČNA OBVEŠČEVALNA ANALITIKA	9
2.1.1 Analiza kriminalnih vzorcev.....	11
2.1.2 Analiza generalnega profila.....	11
2.1.3 Analiza metod nadzora kriminalitete	12
2.2 OPERATIVNA KRIMINALISTIČNA OBVEŠČEVALNA ANALITIKA	12
2.2.1 Analiza primera	14
2.2.2 Primerjalna analiza primerov.....	14
2.2.3 Analiza specifičnega profila	15
2.2.4 Analiza kriminalnih skupin	15
2.2.5 Analiza preiskav	16
2.3 KRIMINALISTIČNA OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST	16
2.3.1 IVU model	20
2.3.2 NIM model	21
2.3.3 Evropski kriminalistično-obveščevalni model (ECIM).....	21
2.3.4 Gill-kibernetična dejavnost	23
2.3.5 SARA model	24
2.4 KRIMINALISTIČNA STRATEGIJA	25
2.5 OBVEŠČEVALNO VODENA POLICIJSKA DEJAVNOST	27
2.6 KRIMINALISTIČNI ANALITIKI	30
3 KRIMINALISTIČNA ANALITIKA V SLOVENSKI POLICIJI	32
3.1 SLOVENSKA POLICIJA.....	32
3.2 UVAJANJE KRIMINALISTIČNE OBVEŠČEVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENSKI POLICIJI	33
3.3 CENTER ZA KRIMINALISTIČNO OBVEŠČEVALNO DEJAVNOST	34
4 KRIMINALISTIČNA ANALITIKA V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH	38

4.1 EVROPSKA UNIJA	38
4.1.1 <i>Europol</i>	38
4.1.2 <i>Interpol</i>	40
4.2 AVSTRIJA.....	41
4.2.1 <i>Urad za operativno in strateško kriminalistično analizo</i>	42
4.2.2 <i>Urad kriminalistične policije za informacije in logistiko</i>	42
4.2.3 <i>Urad za kriminalitetno statistiko</i>	42
4.2.4 <i>Urad za kriminalistično psihologijo in pogajalske skupine</i>	42
4.3 FRANCIJA.....	43
4.4 HRVAŠKA	45
4.5 ITALIJA	46
4.6 NEMČIJA.....	48
4.7 NIZOZEMSKA.....	49
4.8 NORVEŠKA	50
4.9 SRBIJA.....	51
4.10 ŠPANIJA.....	53
4.11 ŠVEDSKA	54
4.12 UKRAJINA	54
4.13 VELIKA BRITANIJA.....	56
5 ZAKLJUČEK.....	58
5.1 PREVERITEV HIPOTEZ	59
6 UPORABLJENI VIRI	62

Kazalo slik

Slika 1: Obveščevalni cikel (Delač, 2010).....	18
Slika 2 : IVU model (Dvoršek in Frangež, 2011)	20
Slika 3: Model obveščevalno vodene policijske dejavnosti (Dvoršek in Frangež, 2011)	29

Povzetek

Časi, ko je posamezna huda kazniva dejanja bolj ali manj uspešno izvajala ena sama oseba, so dokončno minili. Storilci delujejo vedno bolj organizirano, tudi preko državnih meja, pojavljajo se nove in vedno bolj zapletene oblike kriminalitete. Logična posledica hitrega razvoja organizirane kriminalitete je bila nemoč policije, ki je morala za učinkovito kovanje z novimi nevarnostmi prilagoditi svojo organizacijo in reorganizirati svoj model delovanja.

Rešitev se skriva v implementaciji koncepta kriminalistične analitike, znotraj katere obstaja poseben obveščevalni proces, sestavljen iz več faz. Gre za sistematično zbiranje, ocenjevanje in analiziranje podatkov ter informacij z namenom pridobivanja analitičnih produktov taktičnega, operativnega ali strateškega pomena. Tovrstna kriminalistična obveščevalna dejavnost se je izkazala za uporabno pri omejevanju številnih vrst kriminalitete, zato se je na njeni osnovi začela razvijati proaktivno usmerjena obveščevalno vodena policijska dejavnost. Ta koncept policijske organizacije predstavlja izredno učinkovit odgovor na vse večji razkorak med stopnjo kriminalitete na ter finančno zmogljivostjo policije in številčnostjo njenih kadrov.

Kriminalistične policije po vsem svetu se že zavedajo, da je kriminalistična analitika eno najbolj uporabnih orodij, ki jih imajo na voljo. Kljub temu pa njeno uveljavitev v praktičnem kriminalističnem delu spremlja nemalo težav in dolgo časovno obdobje do popolne implementacije v kriminalistično preiskovanje, čemur se ni mogla izogniti niti slovenska kriminalistična policija. Posamezne države se različno lotevajo teh preprek, posledica tega pa so razlike med posameznimi službami za kriminalistično analitiko. Le-te se po posameznih policijskih organizacijah razlikujejo po podrobnosti organizacije in umestitvi znotraj ali zunaj kriminalistične policije, skupna pa je njihova centraliziranost znotraj omenjenih organizacij.

Ključne besede: Strateška kriminalistična analitika, operativna kriminalistična analitika, kriminalistična obveščevalna dejavnost, kriminalistična strategija, obveščevalno vodena policijska dejavnost

Summary - Crime Analysis in Some European Countries

The era of a sole criminal more or less successfully committing crimes has passed. Criminals have become more organized and are nowadays often working internationally, committing more complex criminal acts than ever before. Consequently, police forces have found themselves powerless to resist the rising trends of organised crime and were forced to reorganize their investigative practice. A rising number of serious criminal acts and their increasing complexity resulted in a massive amount of data, leaving police investigators unable to process it, using their out-of-date investigative methods.

The solution to this problem lies in the concept of crime analysis, consisting of a multi-phase intelligence cycle. This includes systematic collation, evaluation, analysis of the data and finally a dissemination of knowledge products of strategic, operational or tactical value. This particular model allows investigators effective use of their sources, successful completion of criminal investigations and last but not least, a design of effective proactive strategies for limitation, suppression or prevention of crime. This kind of criminal intelligence proved to be a valuable tool of police investigators, resulting in a development of an intelligence-led police organisation, a solution to a growing gap between a crime rate and police resources.

Police forces are well aware of all the benefits of crime analysis. Nonetheless, the implementation into investigative activities is proving to be a slow process and causes numerous problems within a police organisation. As expected, Slovenia is no exception. Different countries are taking various approaches towards this problem, resulting in various levels of implementation of the concept in their police organisation.

Keywords: Strategic Crime Analysis, Operational Crime Analysis, Criminal Intelligence, Criminalistics Strategy, Intelligence-led Policing

1 Uvod

»V razmerah, ko se v kratkem časovnem intervalu srečujemo le z enim ali manjšim številom dejanj in z enim ali manjšim številom osumljencev, dejavnost pa je potekala tudi na ozkem geografskem prostoru, bodo preiskovalci še obvladovali elemente z običajnimi miselnimi procesi. Ne bo posebnih problemov z razumevanjem poteka dogodkov in vloge akterjev v dogodkih ter njihovih medsebojnih povezav. Slika pa se popolnoma spremeni v zapletenih primerih, ko imamo na primer v bolj ali manj zgoščeni in izrazito dinamični časovni vrsti veliko dogodkov, veliko akterjev in množico povezav med elementi. Take količine podatkov človeški možgani enostavno ne morejo več sproti obvladovati in je uvajanje sistematičnih postopkov analize in sinteze nujna sestavina preiskovanja.« (Maver, 2004: 185)

Zaradi povečevanja obsega kriminalitete in pojavljanja vedno bolj kompleksnih kaznivih dejanj na državni in mednarodni ravni se je začela povečevati tudi količina podatkov v zvezi s kriminaliteto. Kriminalnih aktivnosti ni več izvajala zgolj ena sama oseba, prav tako je njihovo izvajanje postajalo vse bolj organizirano, tako da delavci kriminalističnih policij niso bili več zmožni samostojno reševati vseh primerov. Tehnološki in materialni razvoj današnjega časa se odraža tudi pri izvrševanju kaznivih dejanj, zato se je njihovega preiskovanja potrebno lotiti drugače, kot v preteklosti.

Tako zapletene primere je mogoče najučinkoviteje reševati s pomočjo kriminalistične analitike, ki se je razvila po vzoru klasične obveščevalne dejavnosti. Po definiciji omogoča identifikacijo pomembnih podatkov in njihovo povezovanje na višji spoznavni ravni. Pri tem kot surovino uporablja vse dosegljive policijske in pravosodne podatke, ki jih kombinira s podatki z drugih področij z namenom jasno opredeliti pojav in ugotoviti vse njegove elemente in attribute.

Kljub svoji pomembni vlogi pri policijskem delu pa kriminalistična analitika v različnih evropskih državah zaradi takšnih in drugačnih vplivov ni razvita do enake mere. Do teh težav pa ne prihaja samo v državah v tranziciji, pač pa tudi v državah, v katerih ima kriminalistična analitika najdaljšo tradicijo. Prav tako se od države do države razlikuje umestitev kriminalistične analitike v strukturo policije oz. policijsko organizacijo.

1.1 Metodološki okvir

1.1.1 Namen in cilj diplomske naloge

Kot je razvidno že iz naslova, je namen tega diplomskega dela raziskati pomen in umestitev kriminalistične analitike v policijskih organizacijah nekaterih evropskih držav. Ob tem je naš namen tudi primerjati tuje ureditve tega področja s stanjem kriminalistične analitike v Sloveniji. Pozornost namenjamo tudi Europolovemu modelu kriminalistične obveščevalne dejavnosti, ki je zavezujoč za vse države članice.

Cilji so torej opredelitev kriminalistične analitike in ostalih pomembnih pojmov, ugotovitev njenega položaja v Sloveniji in nekaterih drugih evropskih državah ter primerjava ureditve kriminalistične analitike pri nas in drugod po Evropi.

1.1.2 Opredelitev hipotez

Pri izdelavi naloge smo si zastavili naslednje hipoteze:

1. Prehod k bolj strateškemu pristopu omejevanja kriminalitete in uvajanje strateške kriminalistične analitike prinašata določene spremembe v policijskih organizacijah.
2. Pri procesu uvajanja strateške kriminalistične analitike v policijsko delo prihaja do nekaterih težav.
3. V nasprotju z nekaterimi drugimi evropskimi državami je kriminalistična analitika kot del kriminalistične obveščevalne dejavnosti v Sloveniji še vedno v fazi uvajanja.

1.1.3 Metode raziskovanja

V diplomski nalogi bomo za razjasnitev najpomembnejših pojmov in ugotavljanje organizacije kriminalistične analitike v različnih državah uporabili analizo primarnih in sekundarnih virov ter deskriptivno metodo v kombinaciji s primerjalno metodo. Večino osnovnih podatkov smo našli v izpitnem gradivu za študij varstvoslovja ter strokovnih publikacijah in člankih raznih avtorjev, podatke o kriminalistični analitiki v različnih evropskih državah pa smo dobili na spletu. Opravljen je bil tudi intervju z gospodom Robertom Lalićem, direktorjem Centra za kriminalistično obveščevalno dejavnost, s katerim smo pridobili veliko informacij o kriminalistični analitiki v slovenski policijski organizaciji.

2 Opredelitev temeljnih pojmov

Beseda analiza je grškega izvora, pomeni pa razčlenitev, razvezo, razrešitev in v logiki razčlenitev kakega pojma na njegove bistvene znake, analitik pa je oseba, ki razčlenjuje, opravlja analizo, kot navaja Maver (2004).

Slednji (2004) definira kriminalistično analitiko kot vedo, ki se ukvarja z identifikacijo in omogočanjem vpogleda v povezave med podatki o kriminaliteti in drugimi potencialno pomembnimi podatki z vidika policijske in sodne prakse. To je hkrati tudi Interpolova definicija kriminalistične analitike, ki se uporablja od leta 1992 dalje (Veršnik, 2002). Veršnik (2002) še navaja, da Interpol in Evropol namesto izraza kriminalistična analitika uporablja izraz kriminalistična obveščevalna analitika. Tako poimenovanje zajema bistvo discipline ter specifičnost načina in konteksta, v katerem kriminalistična policija izvaja obveščevalni proces. Boba jo definira kot sistematično študijo kriminalističnih problemov in ostalih vprašanj, vezanih na delovanje policije - vključujoč socialno-demografske, prostorske in časovne dejavnike, ki pomagajo pri kazenskih prijetjih, zmanjševanju kriminalitete in neredov, preprečevanju kriminalitete in evalvaciji (Ratcliffe, 2008). Gottlieb pa opisuje kriminalistično analitiko kot niz sistematičnih, analitičnih procesov, ki so usmerjeni k zagotavljanju pravočasnih in ustreznih informacij o vzorcih kaznivih dejanj in trendov, z namenom pomoči operativnemu in administrativnemu osebju pri načrtovanju razporejanja sredstev za preprečevanje in zatiranje kaznivih dejanj, pomoč pri preiskovalnih procesih, za povečanje števila kazenskih prijetij in za večjo potrditev primerov (Ratcliffe, 2008).

Dejavnost kriminalistične analitike je usmerjena v hitre kratkoročne ali operativne cilje preiskovanja kriminalitete ter tudi v srednjeročne in dolgoročne ali strateške cilje preiskovanja. Ti cilji so jasni - preprečevanje kriminalitete, odkrivanje kriminalitete, odkrivanje njenih storilcev, kazenski pregon le-teh in izvajanje kazenskih sankcij (Maver, 2004).

2.1 Strateška kriminalistična obveščevalna analitika

Policija za opravljanje svojega dela nima na voljo neomejenih sredstev. Sredstva, ki so na voljo, je potrebno načrtno in ekonomično uporabljati, če se želijo doseči zastavljeni cilji. Pri tem procesu nastopi strateška kriminalistična analitika, ki je najbolj kompleksna in zapletena kriminalistična obveščevalna aktivnost, saj zahteva

sposobnost pravočasnega razumevanja kompleksnih okoliščin in analiziranje velike količine podatkov (Dvoršek, 2011).

S pojmom strategija označujemo določanje najpomembnejših ciljev in generalnih načinov za doseganje teh ciljev v določeni sistematični dejavnosti. Po Mavru (2004) je strateško analitiko mogoče opredeliti na več načinov. Enotna definicija, sprejeta s strani večina Interpolovih članic, se glasi: strateška kriminalistična analitika se ukvarja z dolgoročnimi vprašanji in cilji, kot so narava tipov kaznivih dejanj in kriminalitete, določanje obsega in trenda razvoja posameznih vrst kriminalitete ter določanje temeljev za opredeljevanje prednostnih področij zoperstavljanja kriminaliteti. Strateško kriminalistično analitiko lahko opredelimo tudi kot celoto analitskih tehnik, ki omogočajo ugotavljanje povezav med podatki o kriminaliteti in kontekstualnimi podatki ter omogočajo razlago pojava kriminalitete (Maver, 2004).

Strateška kriminalistična analitika se ukvarja s trendi v kriminaliteti ter kolikokrat in v kakšnem obsegu se omenjeni trendi pojavljajo v določenem časovnem obdobju. Njena naloga je opredelitev akcijskih načrtov, na podlagi katerih se skušajo doseči postavljeni cilji. Za njeno izvajanje so potrebne informacije in njihova ustrezna analitična obdelava ter interpretacija (Osborne in Wernicke, 2003).

Dvoršek (2008) ugotavlja, da z razvojem koncepta kriminalistične obveščevalne dejavnosti, pri kateri ni več poudarek samo na analizi zbranih informacij (ustrezni uporabi analitičnih metod), temveč tudi na predlaganih rešitvah (ob ustrezni uporabi metod reševanja problemov), dobiva kriminalistična analitika, še zlasti strateška, drugačen pomen. Vse bolj postaja kriminalistično obveščevalna analitika, usmerjena v bodoče probleme (potencialne nevarnosti) in vse bolj mora biti povezana z odločevalci, torej policijskimi menedžerji, katerim so njeni produkti namenjeni. Tako se oblikujejo novi okviri kriminalistične (strateške in operative) analitike, kot ga zahtevata kriminalistična obveščevalna dejavnost in model obveščevalno vodene policijske dejavnosti.

Strateška (kriminalistična) analitika se torej osredotoča na zmožnost kreativnega razmišljanja skozi probleme na makro nivoju, hkrati pa ohranja pragmatično povezanost z neizogibnimi taktičnimi in operativnimi vplivi ter rezultati. Katerikoli produkt strateškega kriminalistično obveščevalnega procesa je nepopoln, če ne poda odgovora na vprašanje, kaj lahko storimo v praksi, da rešimo problem. Rezultati strateško analitičnega dela morajo vedno ustrezati temu, kaj kdo dela, kako to dela ter pravnim okvirjem, v katerih se strateška analiza izvaja. Prilagodljivi morajo biti

spreminjajočim se družbenim razmeram oziroma kriminalnemu okolju, da ohranijo svojo pomembnost in koristnost (Delač, 2010).

»Metode strateške analitike se uporabljajo za pridobivanje znanja o kriminaliteti, o storilcih, žrtvah in običajno uporabljenih metodah policije in pravosodnih organov, izsledki pa so namenjeni strokovni podpori oblikovalcem pravosodne in policijske politike, kar naj bi pripeljalo do učinkovitejšega nadzora kriminalitete. Usmerjena je v srednjeročne in dolgoročne cilje s strateškimi učinki. Le strateg, ki pojav pozna globalno, bo sposoben pravilno uravnati sistem preprečevanja, odkrivanja in pregona kriminalitete« (Maver, 2004: 184).

2.1.1 Analiza kriminalnih vzorcev

Analiza kriminalnih vzorcev je raziskava narave, razširjenosti in razvoja določene vrste kriminalitete na določenem geografskem prostoru in v določenem časovnem obdobju. Tovrstna analiza je temeljni in obenem najpogosteje uporabljan način, predmet analize pa je kaznivo dejanje. Cilj analize je iskanje vzorcev in pravil, ki se v dolgoročnem časovnem obdobju izoblikujejo na področju kriminalitete. Podobno kot za druge družbene pojave tudi za kriminaliteto velja, da se v določenem časovnem obdobju in na določenem geografskem območju razvija tako, da je to mogoče opisati in oceniti trende nadaljnjega razvoja. Najpomembnejše so statistične obdelave podatkov, ki dajo osnovno sliko o obsegu in kakovosti raziskovanega pojava. Obdelani podatki so običajno izraženi v obliki statističnih tabel, v grafični obliki ali z izraznimi sredstvi geografskega informacijskega sistema (GIS - Geographical Information System; Maver, 2004).

Najpogosteje uporabljene tehnike za izvajanje analiz kriminalnih vzorcev so (Maver, 2004):

- grafi,
- geografske karte,
- statistike in
- strukturirana poročila.

2.1.2 Analiza generalnega profila

Analiza generalnega profila je metoda odkrivanja karakterističnih posebnosti storilcev, ki so izvedli istovrstna kazniva dejanja. Podobno kot pri analizi kriminalnih vzorcev uporabljamo kot osnovo za analizo podatke, zbrane v daljših časovnih

obdobjih, vendar je tu namesto kaznivega dejanja objekt oziroma subjekt analize storilec dejanja. Z analizo se ugotavlja, katere so najpogostejše osebne značilnosti znanih storilcev kaznivih dejanj in kakšen je njihov modus operandi, s čemer se skuša bolj ali manj natančno opredeliti tipologijo storilcev (Maver, 2004)

Najpogosteje uporabljene tehnike za izvajanje analiz generalnega profila (Maver, 2004) so:

- statistike,
- diagrami,
- behavioristično profiliranje in
- strukturirana poročila.

2.1.3 Analiza metod nadzora kriminalitete

Analiza metod nadzora kriminalitete je metoda evalvacije večjega števila preiskovalnih in sodnih postopkov s ciljem razvijanja novih metodologij in taktik. Z izrazom »nadzor kriminalitete« zajemamo delovanje celotnega sistema obravnavanja kaznivih dejanj, od zaznave, prek predkazenske preiskave in formalnih procesnih dejanj, do sodbe in izvršitve kazenske sankcije. To je torej celovit proces, usmerjen na določeno dejanje in njegovega storilca, ki ga zaradi celovitosti izvajajo različni organi, pri čemer ima vsak izmed njih jasno opredeljeno vlogo: policija, tožilstvo, preiskovalni sodniki v predkazenskem postopku, tožilstvo in sodišče v kazenskem postopku in kazenski zavodi v penalizacijskem postopku. Proces je potrebno jemati kot enovito celoto, v kateri so posamezne faze soodvisne (Maver, 2004).

2.2 Operativna kriminalistična obveščevalna analitika

Tudi izraz operativa je latinskega izvora. Maver (2004) navaja, da kriminalistično operativo definiramo kot izrazito dinamičen proces, sestavljen iz niza posameznih situacij, ki si sledijo v nepretrganem toku, vsaka med njimi pa je lahko zaključena celota. Operativna kriminalistična analitika je namenjena podpori funkcij konkretnega operativnega dela preiskovalcev. Definira jo kot celoto analitskih tehnik, ki omogočajo preiskovanje konkretne kriminalne dejavnosti posameznikov ali skupin ter dodaja še Interpolovo definicijo, ki govori o dejavnosti, usmerjeni v kratkoročne cilje s takojšnjimi učinki (aretacije, zasegi itd.). Sistem operativne analitike je tisti, ki daje preiskovalcem ustrezna orodja za informacijski optimum, ki

bo obvladljiv, jasen in bo kazal na določene značilnosti glede dejanj, storilcev in povezav.

V zapletenih preiskovalnih situacijah se policija navadno sooča z množico informacijskih neznank, bodisi v zvezi z dejanjem ali verigo dejanj, v zvezi s storilci ali v zvezi z neobvladljivo količino navidez nepovezanih informacij. V takšnih primerih odpovejo običajni miselni procesi, zato tu nastopi operativna kriminalistična obveščevalna analitika. Njeni produkti so namenjeni podpori operativnega dela preiskovalcev in so usmerjeni v kratkoročne cilje s takojšnjimi učinki: identifikacijo storilcev, modus operandi, njihove zmožnosti, omejitve, ranljivosti, namene, podpore in vire financiranja, kot navaja Priročnik za analitike (Delač, 2010).

Boba je operativno kriminalistično analitiko opredelila kot študijo lastnih operacij in vodstvenih politik znotraj policijske organizacije. Vse skupaj preučuje iz geografskega, organizacijskega in sodobnega vidika. Operativna kriminalistična analitika se razlikuje od ostalih vrst analitike, saj se ukvarja izključno z operacijami policije in ne s prevencijo kriminalitete ter z vzorci kriminalitete ali njenimi pojavnimi oblikami ali z neredom. Operativna analitika nastopi v zapletenih preiskovalnih situacijah s celim kupom informacijskih neznank, ki se zdijo popolnoma nepovezane (Delač, 2010).

Tudi Osborne in Wernicke (2003) poudarjata, da operativna kriminalistična analitika obdeluje informacije v podporo policistom in preiskovalcem ter jim tako pomaga identificirati in razumeti specifične kriminalne pojave. Cilj operativne analize je torej zagotavljanje hitrih odzivov na različne pojavnne oblike kriminala. Tovrstna analiza se odvija v sedanosti in mora biti fleksibilna v podajanju relevantnih analitičnih produktov.

Ratcliffe (2007) poudarja, da produkti operativne kriminalistične analitike služijo komandirjem na lokalnih in regionalnih nivojih kot podpora pri načrtovanju aktivnosti za zmanjšanje stopnje kriminalitete ter doseganje zastavljenih operativnih ciljev. Tako na primer ugotavljajo, katere kriminalne skupine so najbolj ranljive za policijsko ukrepanje ali kateri deli mesta zahtevajo več sredstev. Ratcliffe (2007) meni, da je operativna kriminalistična analitika najhitreje rastoče področje kriminalistične obveščevalne dejavnosti ter opozarja, da se nekatere policijske organizacije ne zavedajo, da gre za ločeno in samostojno vejo kriminalistične obveščevalne dejavnosti.

2.2.1 Analiza primera

Analiza primera je rekonstrukcija poteka določene kriminalne dejavnosti, namenjena identifikaciji posameznih faz dogodkov in vzorcev v dejavnosti, usmerjanju nadaljnje preiskave in odkrivanju napak v informacijah, pridobljenih iz različnih virov. Z analizo se poskuša ugotoviti značilnosti določene kompleksne kriminalne dejavnosti, za katero so značilni izrazita časovna dinamika, visoka stopnja medsebojne povezanosti dogodkov in večje število akterjev. Analitik bo kot osnovo za analizo uporabil vse informacije o določeni dejavnosti, ki so mu na voljo, in jih bo po izvedbi temeljnih funkcij obveščevalnega ciklusa sistematično analiziral ter pri tem uporabil različne tehnike, ki ne bodo zahtevale pretiranega miselnega napora za samo sistemiziranje podatkov (Maver, 2004).

Tehnike, ki se najpogosteje uporabljajo za izvajanje analiz primerov, so (Maver, 2004):

- diagram pretoka dobrin,
- dogodkovni diagram,
- aktivnostni diagram in
- strukturirana poročila.

2.2.2 Primerjalna analiza primerov

Primerjalna analiza primerov je primerjava informacij o podobnih kaznivih dejanjih, njen namen pa je odkriti, ali je določena med njimi izvedel ali organiziral isti storilec (ali več storilcev). Pri tej metodi je v veliko pomoč sodobna računalniško podprta informacijska tehnologija, ki znatno skrajšuje čas, potreben za razmeroma rutinska opravila. Bistvo te metode je v iskanju podobnosti med kaznivimi dejanji, ki se pojavljajo v serijah in imajo specifičen modus operandi. Analitik skuša ugotoviti, ali so v širše zasnovano kriminalno dejavnost vpletene iste osebe (Maver, 2004).

Najpogosteje uporabljene tehnike za izvajanje primerjalnih analiz primerov so (Maver, 2004):

- sistematično iskanje v računalniških podatkovnih bazah,
- primerjalne matrike,
- verjetnostne ocene,
- strukturirana poročila.

2.2.3 Analiza specifičnega profila

Analiza specifičnega profila je metoda profiliranja storilca kaznivega dejanja ali storilca serije dejanj na podlagi specifičnih značilnosti dejanja in naveznih okoliščin. Specifično profiliranje pomeni iskanje tistih značilnosti neznanega storilca, po katerih je prepoznaven in ga je mogoče zaradi njih izločiti iz množice potencialnih osumljencev. Gre za izrazito kompleksno metodo, zato se navadno uporablja le pri preiskovanju najhujših oblik kriminalitete, predvsem krvnih in spolnih deliktov. K tej metodi prištevamo tudi psihološko profiliranje, ki pa je ožji pojem od specifičnega profiliranja, saj se psihološko profiliranje ukvarja le z delovanjem duševnosti storilca, specifično profiliranje pa upošteva vsa objektivno znana in primerljiva dejstva, kot so uporabljena sredstva, modus operandi in ravnanje pred dejanjem ter po njem (Maver, 2004).

2.2.4 Analiza kriminalnih skupin

Analiza kriminalnih skupin je metoda strukturiranja informacij o znani skupini storilcev, da bi dobili jasen vpogled v strukturo skupine in vlogo slehernega posameznika in institucije v skupini. Najpogosteje se uporablja pri preiskovanju organizirane kriminalitete, pri katerem brez sistematičnega pristopa z uporabo analitskih metod ni mogoče pričakovati dobrih rezultatov. Analitik se pri analiziranju določene skupine kriminalcev, za katere obstaja sum, da delujejo organizirano, znajde v podobnem položaju kot sestavljalec sestavljanke, kateremu pri sestavljanju manjka večji del elementov. Analitik skuša najprej iz množice podatkov in informacij izločiti temeljne sestavine, s katerimi bo skušal zgraditi končno sliko, med celotnim procesom pa skuša usmerjati preiskavo v iskanje novih elementov sestavljanke (Maver, 2004).

Posamezne tehnike, ki se najpogosteje uporabljajo pri analizi kriminalnih vzorcev, so (Maver, 2004):

- verižni diagram,
- matrika povezav,
- diagram pretoka dobrin,
- dogodkovni diagram,
- aktivnostni diagram,
- ocene prikritih dohodkov in
- strukturirana poročila.

2.2.5 Analiza preiskav

Analiza preiskav je metoda evalvacije posameznih preiskovalnih dejavnosti, ki so potekale ali še potekajo v konkretni preiskovalni situaciji, zaradi pravilnega usmerjanja nadaljnje preiskave. Pogosto se namreč zgodi, da preiskava nenadoma zaide v slepo ulico. Kljub vloženemu trudu se položaj bistveno ne spremeni in preiskovalci se čedalje bolj vrtijo v začaranem krogu. V takem primeru bo analitik rekonstruiral postopke preiskovalcev in skušal ugotoviti bistvene pomanjkljivosti. Tako lahko analitik nakaže prave smeri za nadaljevanje preiskave in opozori na določene napake v dotedanjem postopku, zato je zelo pomembno, da ga pravočasno vključimo v dogajanje in da se rezultate analize preiskav pridobi v realnem času (Maver, 2004).

2.3 Kriminalistična obveščevalna dejavnost

»Že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so se ameriške varnostne institucije začele spraševati, kako bolj načrtno omejevati organizirani kriminal. Ker je za ZDA značilna močna prepletenost varnostnih in obveščevalnih služb oziroma obeh funkcij (varnostne in obveščevalne), so kmalu spoznali, da bi lahko uporabili izkušnje obveščevalnih služb, ki se naslanjajo na obveščevalni proces oziroma obveščevalni cikel. Tega sestavlja več stopenj, njegov končni produkt pa so bile obveščevalne informacije, o različnih potencialnih ogrožanjih, bodisi političnih, ekonomskih, ali kriminalnih. Te informacije niso bile namenjene sodiščem, kot dokazni material, saj to ni naloga obveščevalnih služb. A pokazalo se je, da lahko obveščevalna dejavnost in njeni produkti predstavljajo, ob ustrezni prilagoditvi, zelo uporabno orodje za odločevalce varnostnih (policijskih) služb. Oblikovati se je začela kriminalistična obveščevalna dejavnost.« (Dvoršek in Frangež, 2011)

Mednarodno združenje šefov policij (International Association of Chiefs of Police ali IACP) kriminalistično obveščevalno dejavnost definira kot policijsko dejavnost, katere poslanstvo je zakonito zbiranje informacij iz vseh razpoložljivih virov ter njihovo analiziranje zaradi zagotavljanja taktičnih in strateških kriminalistično-obveščevalnih podatkov o obstoju, identiteti ter razpoložljivih sredstvih oseb in združb, ki so osumljene kaznivih dejanj, s čimer naj bi se izboljšali omejevanje in preprečevanje kriminalitete ter lažje dosegali cilji in prednostne naloge, ki jih uresničuje policijska organizacija. Končni izdelek tega procesa je kriminalistično-obveščevalni podatek z vsebovano združeno in analizirano informacijo, poslano končnemu uporabniku zaradi predvidevanja, preprečevanja in nadzora kriminalnih dejavnosti (Potparič in Dvoršek,

2010). Taktični kriminalistično-obveščevalni podatki so namenjeni policistom in preiskovalcem na terenu in so jim v pomoč pri uresničevanju taktičnih načrtov oz. trenutnih nalog policije. V tem primeru gre za mikro kriminalno okolje, v katerem so odločevalci posamezni preiskovalci ali majhne skupine le-teh. Strateški kriminalistično-obveščevalni podatki pa zagotavljajo razumevanje in vpogled v kriminalno dejavnost in delovanje kriminalnega okolja ter so proaktivno naravnani in usmerjeni v prihodnost. Uporabljajo jih managerji in odločevalci na najvišjih organizacijskih nivojih, ki so odgovorni za načrtovanje dolgoročne politike boja proti kriminalu (Ratcliffe, 2007).

Kriminalistična obveščevalna dejavnost zajema več stopenj, nekatere med njimi so prikazane na sliki 1. Različni raziskovalci delijo obveščevalni cikel na različno število stopenj, ker celoten postopek različno podrobno razčlenijo. Carter začne obveščevalni cikel z zbiranjem podatkov, temu pa sledijo vrednotenje, obdelava, analiziranje, poročanje in razširjanje. Harfield in Harfield delita cikel na usmerjanje, zbiranje, vrednotenje, analiziranje in razširjanje. Dobovšek podobno kot Carter izpusti usmerjanje in obveščevalni cikel deli na zbiranje, vrednotenje, primerjanje s podobnimi podatki, analiziranje, razporejanje (pošiljanje poročil uporabniku) in ponovno vrednotenje (odpravljanje slabosti). Vidimo lahko, da so si različne razlage obveščevalnega ciklusa med seboj zelo podobne (Potparič in Dvoršek, 2010). Potparič in Dvoršek (2010) še ugotavljata, da so glavne faze obveščevalnega ciklusa zbiranje, analiziranje in pošiljanje kriminalistično-obveščevalnih podatkov končnim uporabnikom, medtem ko so usmerjanje, vrednotenje podatkov in vrednotenje ciklusa tiste faze, ki izboljšujejo učinkovitost celotnega ciklusa.

Slika 1: Obveščevalni ciklus (Delač, 2010)

Načrtovanje zajema opredelitev problema in analizo okolja, iz katerega bodo pridobljeni podatki, upoštevajoč vse možne ovire, kadrovske in finančne zmožnosti, vire ter načine pridobivanja podatkov. V fazi zbiranja podatkov se le-ti dejansko zberejo. Nato se opravi njihova analiza tako, da bodo njeni izsledki uporabni za tiste, ki rešujejo opredeljeni problem. Pridobljene informacije se nato posreduje njihovim naročnikom, njihovo ponovno ocenjevanje pa nam pomaga ugotoviti, ali je v kateri izmed predhodnih faz prišlo do napake (Delač, 2010).

Najkompleksnejša faza obveščevalnega ciklusa je analiza, ki vključuje ocene pomena analiziranih podatkov za nadaljnji potek dogodkov. Tu se ustvarjajo dodatne vrednosti analitičnih informacij, ki naj bi jim dodali tudi smernice za rešitev problema. V okviru analize je potrebno podatke iz kriminalnega okolja (obseg kriminalitete, žrtve, storilci, vodje kriminalnih skupin) soočiti z relevantnimi informacijami iz notranjega okolja (razpoložljiva policijska sredstva, pričakovanja javnosti, možne posledice nereagiranja in podobno; Dvoršek in Frangež, 2009). Ob tem je potrebno razlikovati podatke od informacij. Podatek je golo dejstvo o dogajanju, aktivnosti, ljudeh ali stvareh. So opazovanja ali merjenja o kriminaliteti, ki se lahko nanašajo na kraj kaznivega dejanja, modus operandi storilca, osumljenca itd. Informacija pa pomeni podatek, ki je skupaj z drugimi podatki pravilno interpretiran in povezan v kontekst ter tvori celoto policijskega dela (Delač, 2010). Analiza je tisti del kriminalistične obveščevalne dejavnosti, ki predstavlja nadgradnjo

starega pojmovanja kriminalistične obveščevalne dejavnosti, ki se je reducirala na kriminalistično analitiko. Kriminalistična obveščevalna dejavnost v novem pomenu besede je postala šele z uvedbo strateškega nivoja (Dvoršek in Frangež, 2009).

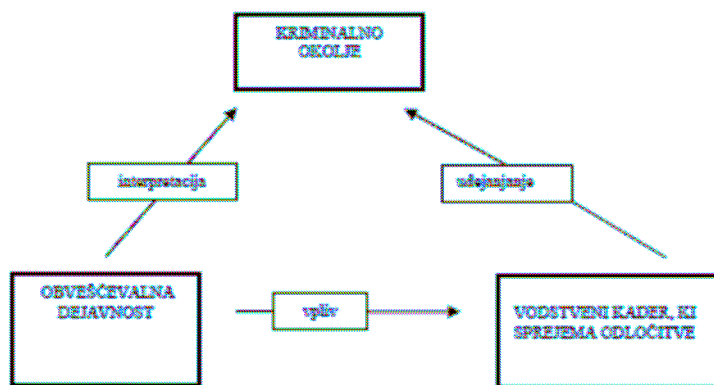
Dvoršek in Frangež (2009) navajata več skupin strateških produktov kriminalističnega obveščevalnega dela. Deskriptivni produkti so namenjeni pridobivanju novih znanj o problemih, s čemer omogočajo oblikovanje jasnejših zahtev za kasnejše prediktivne produkte. Pojasnjevalni produkti pojasnjujejo, zakaj je prišlo do problema ter ga umeščajo v čas in prostor ter zvezo z naročnikom produktov. Prediktivni produkti vsebujejo predvidevanje bodočega razvoja dogodkov in možne posledice različnih možnih odzivov ali neodzivov ter predstavljajo sinonim klasičnih kriminalistično-obveščevalnih produktov. Strateška informacija kot najbolj znani prediktivni produkt vsebuje opis situacije z njenimi bistvenimi karakteristikami, pojasnitev osnovnih vzrokov za nastanek situacije in pojasnitev že nastalih posledic situacije. Dvoršek in Frangež (2009) še dodajata, da je strateško mišljenje pomemben del kriminalistične obveščevalne dejavnosti ne glede na vrsto strateških produktov. Z uporabo strateškega razmišljanja se problem lahko obdela v vseh njegovih dimenzijah. S pomočjo zaključkov in logičnega mišljenja se lahko predvidi prihodnji razvoj dejavnosti, posamezne vzorce ter reakcijske učinke.

Kriminalistična obveščevalna dejavnost je relativno nova veda v policijski dejavnosti in si zato v marsikateri policiji s težavo utrjuje svoj položaj. Ena izmed glavnih težav je, da vodstveno osebje ne razume v celoti kriminalistično-obveščevalnega postopka in njegovega ustroja. Mnogi policijski šefi ne vidijo vrednosti kriminalistično-obveščevalnih podatkov in svoje odločitve sprejemajo na podlagi slutenj, tradicije in pritiskov javnosti. Strateško odločanje je s tem postavljeno na stranski tir. Bistveno za učinkovito vzpostavljajanje kriminalistične obveščevalne dejavnosti je, da vodstvo uradno sprejema to dejavnost kot prednostno nalogo, za katero so na voljo tudi sredstva. Pomembno je tudi, da je vodstvo primerno usposobljeno in pripravljeno za način delovanja, ko sprejemanje odločitev temelji na kriminalistično-obveščevalnih podatkih. Pogosti napaki policijskega vodstva sta, da kriminalistično obveščevalno dejavnost povezuje samo z neko fazo v obveščevalnem ciklu (v praksi najpogosteje z zbiranjem podatkov) in da včasih daje prevelik poudarek analiziranju oziroma analitični strukturi, ki naj bi sama skrbela za dotok informacij in njihovo pretvorbo v kriminalistično-obveščevalne podatke (Potparič in Dvoršek, 2010).

Poleg že omenjenega obveščevalnega ciklusa obstajajo še druge modifikacije procesa analize kot najpomembnejšega dela kriminalistične obveščevalne dejavnosti.

2.3.1 IVU model

Policija je klasični obveščevalni cikel prilagodila svojim potrebam in izoblikovala IVU model («the 3 - i model» v angleško govorečem okolju). Ta model je konceptualno zasnovan na podlagi diagrama, ki so ga uporabljali pri avstralski zvezni policiji. Sestavljen je iz treh etap, kot jih prikazuje slika 2. Obveščevalna dejavnost aktivno interpretira (interpret) kriminalno okolje in vpliva (influence) na vodstveni kader, ki sprejema odločitve. Kriminalistično-obveščevalni podatki imajo tako ključno vlogo pri strateškem usmerjanju organizacije (impact; Dvoršek in Frangež, 2011).

Slika 2 : IVU model (Dvoršek in Frangež, 2011)

Aktivna interpretacija kriminalnega okolja pomeni temeljito razumevanje kriminalnega okolja na podlagi aktivnega pridobivanja relevantnih podatkov, ki omogočajo nadaljnjo analizo. Analitiki vplivajo na vodstveni kader, saj sami ne odločajo o tem, kateri ukrepi so v dani situaciji najprimernejši. Lahko pa pripomorejo k izbiri najboljšega možnega načina za rešitev določenega problema. Vodstveni kadri uporabljajo kriminalistično-obveščevalne podatke pri strateškem usmerjanju policijske organizacije (Delač, 2010). Vse tri etape IVU modela morajo biti ustrezno izvedene, da se dosežejo zastavljeni cilji in uresničuje namen obveščevalno vodene policijske dejavnosti (Ratcliffe, 2008).

Ta model uporablja zvrst analitike, ki aktivno interpretira kriminalno okolje na podlagi obveščevalnih podatkov. Analitiki namreč sami aktivno pridobivajo in zbirajo

podatke za nadaljnjo analizo, medtem ko so pri ostalih modelih analitiki odvisni od podatkov, ki jih zanje pridobivajo policisti, preiskovalci in ostali delavci na terenu. Pri IVU modelu analitiki skušajo aktivno vplivati na odločitve strokovnega kadra, saj jim ne le predlagajo ustrezne rešitve, ampak tudi aktivno delujejo pri tem, da bi bile predlagane rešitve sprejete (Delač, 2010).

2.3.2 NIM model

NIM model (National Intelligence Model) pomeni nacionalni model obveščevalne dejavnosti posamezne države in pomeni institucionalizacijo kriminalistične obveščevalne dejavnosti. Je procesno zasnovan model, ki upošteva posebnosti posameznih držav (geografske, demografske, organizacijske na področju dela varnostnih služb in druge; Delač, 2010). NIM je poslovna (policijska) dejavnost, ki lahko pripomore k učinkovitemu omejevanju kriminalitete. Prioritete so iskanje storilcev, iskanje kriminalnih žarišč, preiskovanje povezav med serijami kaznivih dejanj in incidentov ter aplikacija preventivnih ukrepov (Ratcliffe, 2008).

Ratcliffe (2008) opredeljuje NIM kot trinivojski model:

- na prvem nivoju se rešujejo lokalni problemi,
- na drugem nivoju se rešujejo zadeve, ki zadevajo celotno regijo ali organizacijo in se obravnavajo taktično in strateško,
- na tretjem nivoju pa se rešujejo problemi, ki so nacionalnega ali transnacionalnega obsega.

Način uporabe NIM je odvisen od vsakega posameznega problema, uporaben pa je za reševanje problemov na vseh nivojih in stopnjah dela. Njegove glavne slabosti so nizka stopnja transparentnosti informacij za sorodne agencije in nizka stopnja odgovornosti na drugem in tretjem nivoju (Ratcliffe, 2008).

2.3.3 Evropski kriminalistično-obveščevalni model (ECIM)

Leta 2004 je Evropski svet sprejel Haaški program, ki je pomenil korak naprej pri vzpostavljanju proaktivnega mehanizma omejevanja kriminalitete na evropski ravni. Njegovo izvedljivost je omogočal Evropski kriminalistično-obveščevalni model (European criminal intelligence model - ECIM), ki naj bi temeljil na načelih obveščevalno vodene policijske dejavnosti (Potparič in Dvoršek, 2010).

Potparič in Dvoršek (2010) navajata, da naj bi ECIM zagotavljal:

- vzpostavitev razmer, ki omogočajo državam članicam in pristojnim ustanovam EU uporabo skupne metodologije omejevanja hujših in organiziranih oblik kriminalitete v EU,
- izboljšanje skupnega znanja o hujši in organizirani kriminaliteti na podlagi učinkovitega zbiranja, izmenjave in analize informacij,
- povečanje učinkovitosti Europol in drugih pristojnih ustanov EU,
- boljše dosežke na prepoznanih prednostnih področjih,
- vzpostavljanje večje odgovornosti ministrov pri opravljanju nalog za Svet EU.

ECIM naj bi to dosegal s pomočjo obveščevalnega ciklusa, razvitega v okviru klasične obveščevalne dejavnosti. V tem procesu ima pomembno vlogo Europol kot osrednja točka v EU, ki sprejema, shranjuje in analizira zbrane podatke ter izdeluje Oceno ogroženosti zaradi organizirane kriminalitete (OCTA - Organized Crime Threat Assessment; od leta 2013 dalje imenovana SOCTA - Serious and Organized Crime Threat Assessment; SOCTA, 2013). Na podlagi te ocene se razlagajo podatki iz kriminalnega okolja, da bi se izdelala ocena ogroženosti, s tem pa se povečuje skupno znanje o kriminalnem okolju oziroma grožnjah iz kriminalnega okolja tako, da se identificirajo najnevarnejši kriminalci, kriminalne mreže in določijo prednostna področja za omejevanje hujših in organiziranih oblik mednarodne kriminalitete. Ministri za notranje zadeve in pravosodje pri Svetu ministrov EU določijo strateške prednostne naloge v EU, šefi policij držav članic EU, združeni v delovni skupini EPCTF (European Police Chiefs Task Force), pa skrbijo za izvedbo opisane strategije ter na koncu pošljejo zbrane informacije in izkušnje Europolu za naslednji obveščevalni cikel (Potparič in Dvoršek, 2010).

Čeprav je SOCTA zelo pomembna za delovanje obveščevalno vodene policijske dejavnosti v EU, pa nekatere države članice še vedno dvomijo o uporabnosti njenih ugotovitev pri doseganju operativnih rezultatov. Ratcliffe je mnenja, da SOCTA sama po sebi še ne dokazuje, da se koncept obveščevalno vodene policijske dejavnosti v EU dejansko uresničuje. Še vedno ni realiziran temeljni postulat novega modela, to je, da kriminalistično - obveščevalni podatki usmerjajo dejavnosti zoper kriminalno okolje in da igrajo glavno vlogo pri razporejanju sredstev, saj SOCTA nikogar ne zavezuje pri uporabi njenih rezultatov. Ratcliffe meni, da je glavni razlog za ne dovolj široko uporabo strateških izdelkov dejstvo, da vodstveno osebje še vedno pogosto ne razume njihovega pomena in ne ve, kaj početi z njimi. Ljudje na vodilnih položajih pogosto niso dovolj usposobljeni, da bi znali rezultate kriminalistično - obveščevalne dejavnosti vključiti v svoje organizacijsko razmišljanje (Potparič in

Dvoršek, 2010).

Ovire se pojavljajo tudi pri izmenjavi informacij in kriminalistično - obveščevalnih podatkov na državni in mednarodni ravni. Vzpostavitev sistema za zajemanje in pretok informacij še ne zagotavlja delovanja sistema. Kljub temu, da se v policijskih organizacijah morda zavedajo, da bi boljša komunikacija in izmenjava informacij lahko pripomogli k učinkovitejšemu preiskovanju in razporejanju sredstev, pa se informacija pogosto razume kot moč. V takih okoljih zato preiskovalci poskušajo z zadrževanjem informacij ohranjati svojo moč in dokazovati svojo pomembnost na delovnem mestu. Izmenjavo informacij in kriminalistično - obveščevalnih podatkov pa otežujejo tudi nekatere sistemske ovire, ki jih je identificiral Sheptycki na podlagi raziskave, izvedene v policijskih organizacijah v veliki Britaniji, Nizozemski, Švedski in Kanadi (Potparič in Dvoršek, 2010):

- nezdružljivost informacijskih sistemov,
- težave s prepoznavo povezanih kaznivih dejanj,
- šum pri končnem uporabniku informacije,
- pomanjkanje analitičnih zmogljivosti v obveščevalnem sistemu,
- odsotnost poročanja in zapisovanja informacij,
- obveščevalne luknje,
- podvajanje,
- institucionalna trenja,
- kopičenje informacij in obveščevalnih podatkov,
- defenzivna koncentracija podatkov in
- poklicne subkulture.

2.3.4 Gill-kibernetična dejavnost

Gill-kibernetična dejavnost je poenostavljen pristop, ki upošteva določene elemente obveščevalnega cikla. Analitikom svetuje, da v procesu oblikovanja končnega izdelka upoštevajo vse faze obveščevalnega cikla, vendar v nekoliko spremenjenem vrstnem redu. To izhaja iz spoznanja, da mora biti končni izdelek prilagojen željam uporabnika. Pri tem naj bo uporabljeno analitično orodje odvisno od posameznega problema. Uporabljeni morajo primerni podatki, in sicer samo tisti, ki lahko pripomorejo k opredelitvi končne rešitve, kar pomeni, da je potrebno omejiti število informacij in izbrati tiste najbolj pomembne za analizo (Delač, 2010).

Gill-kibernetična dejavnost zajema naslednje faze (Ratcliffe, 2008):

- inputi,
- opredelitev uporabljenih podatkov,
- izbira podatkov za obdelavo,
- analiza,
- razčlenitev obdelanih podatkov,
- posredovanje outputa končnim uporabnikom.

Ta model zajema še fazo shranjevanja, ki pa je opredeljena posebej, saj se podatki lahko shranjujejo že od izbora relevantnih informacij dalje. Uporabljajo se tudi filtri, ki pa za končne uporabnike niso relevantni, saj je večinski del omenjene dejavnosti dostopen le analitikom (Ratcliffe, 2008).

Ratcliffe (2008) še poudarja, da lahko ta dejavnost predstavlja hiter in kakovosten prenos informacij med uporabniki. V primerjavi z obveščevalnim krogom predstavlja sistematičen pristop k problemom, identificiranim znotraj določene organizacije in hkrati predstavlja dopolnitev pri uporabi ostalih analitičnih orodij pri policijskem delu.

2.3.5 SARA model

SARA model predstavlja drugačen teoretični pristop k analitičnemu procesu. Poudarek je na spremljanju ponavljajočih se kriminalnih vzorcev, pri čemer se problem analizira z namenom iskanja najboljše možne rešitve in ocenjevanja ustreznosti že podanih rešitev. Po Goldsteinu mora policija reševati probleme v okviru SARA dejavnosti v naslednjih štirih fazah (Delač, 2010):

- opazovanje (Scanning),
- analiza (Analysis),
- ukrepanje (Response) in
- ocena (Threat Assessment).

Clark in Eck podrobneje razčlenjujeta faze SARA dejavnosti. V okviru prve faze mora policija preverjati podatke za prepoznavanje vzorcev izgrediv, ki jih običajno obravnavajo. Te vzorce je nato potrebno analizirati s poglobljenimi analizami vzrokov. Poiskati je potrebno nove načine zgodnejšega prepoznavanja v verigi vzrokov in posledic, da se manjša verjetnost, da bodo ti problemi v bodoče ponovno nastajali. Ob uporabi kazenskega prava si policija prizadeva poiskati tudi druge učinkovite ukrepe, prednostna naloga pa ostaja prevencija. Na koncu je potrebno

oceniti učinek posredovanj in ponoviti postopek, če le-ta niso bila uspešna (Delač, 2010).

Te štiri faze si ne sledijo nujno v tem zaporedju. Celoten proces se lahko večkrat ponovi v drugačnem vrstnem redu. Od ocenjevanja je v določenih primerih mogoče preiti na izvajanje ukrepov, sočasno pa je možno opravljati nadaljnje analize. Ocena tega ukrepa lahko pripomore pri analizi, rezultat tega pa je oblikovanje novega ukrepa, kateremu sledi ponovno ocenjevanje. Ključnega pomena je, da se analiza in ocenjevanje smiselno vključita v zaporedje dogodkov, pri čemer je poudarek na tem, kako se bo na izvedeni ukrep odzvalo kriminalno okolje (Delač, 2010).

2.4 Kriminalistična strategija

Podobno kot kriminalistična obveščevalna dejavnost skuša tudi kriminalistična strategija na podoben način povezati spoznanja iz kriminalistike, dela obveščevalnih služb in strateškega planiranja v novo celoto, ki naj bi ob bolj proaktivnem pristopu omogočala bolj učinkovito policijsko omejevanje kriminalitete. Kriminalistična strategija se je razvila v Nemčiji kot rezultat številnih raziskav kriminalističnega inštituta nemškega zveznega kriminalističnega urada. Razvili so jo kot protistrategijo strategije kriminalcev, saj so spoznali, da so storilci nekaterih hujših oblik kriminalitete razvili učinkovite strategije, ki so jih varovale pred razkritjem. Pri tem so uporabili spoznanja vojaške in podjetniške strategije. Koncept je usmerjen proaktivno, proti bodoči kriminaliteti. V okviru kriminalistične strategije skušajo razviti tudi sisteme za zgodnje obveščanje pred novimi oblikami kriminalitete. Nova spoznanja so prodrla predvsem v kriminalistično prakso držav z nemško govorečega območja, manj pa v druge evropske države. Med glavnimi razlogi za to je zagotovo različno pojmovanje kriminalistike v državah z angleško govorečega območja, saj se je kriminalistična strategija v Nemčiji razvijala v okviru kriminalistike oziroma kriminalističnega preiskovanja (Dvoršek in Frangež, 2009).

Zimmerman opredeljuje kriminalistično strategijo kot dejavnosti za načrtovanje in izvedbo ukrepov za nadzorovanje kriminalitete, upoštevajoč občutke varnosti in omejena kadrovska ter materialna sredstva. Pred njim sta jo Klink in Kordus opredelila kot znanstveno področje, ki poučuje načine uresničevanja preventivnih in represivnih ukrepov zoper kriminaliteto s pomočjo globalno načrtovanih ukrepov, upoštevajoč vidik učinkovitosti. Kriminalistika kot znanost poleg tehnike in taktike preiskovanja posameznih oblik kriminalitete zajema tudi strategijo, ki pa očitno presega preprečevanje in preiskovanje posameznih primerov, zato je v kriminalistiko

smotrno uvrščati le del spoznanj kriminalistične strategije (Dvoršek in Frangež, 2009).

Kriminalistična strategija predstavlja drugi nivo v trinivojskem sistemu omejevanja kriminalitete. Vrhnji nivo predstavlja kriminalitetna politika, tretji nivo pa kriminalistična taktika. To pomeni, da se s kriminalistično strategijo uresničuje kriminalitetna politika oziroma njene smernice in cilji, kriminalistična taktika pa je sredstvo za uresničevanje kriminalistične strategije. Slednja je torej podrejena kriminalitetni politiki, vendar pa mora tudi ta upoštevati sugestije, ki jih kot povratne informacije o uresničevanju kriminalitetne politike prejema od kriminalistične policije (Dvoršek in Frangež, 2009).

Kriminalistična strategija pozna generalne in operativne strategije, pri čemer je kriterij za ločevanje objekt analize oziroma nivo načrtovanja. Pri generalnih kriminalističnih strategijah gre za omejevanje celotnega kriminala ali določenega področja kriminala (npr. gospodarskega) na določenem prostoru. Gre torej za vrhnji (generalni) nivo. Pri operativnih strategijah pa gre za načrtovanje omejevanja posameznih vrst kaznivih dejanj na določenem območju (npr. vrstniškega nasilja v šolah, uličnega nasilja ipd.), redkeje tudi za preiskavo delovanja določene kriminalne združbe (npr. strategijo operativnega prodora s tajnim sodelavcem). Generalne strategije se delijo naprej na (Dvoršek in Frangež, 2009):

- deliktne (usmerjene na določena področja kriminala, npr. gospodarski, organizirani, premoženjski),
- strategije, usmerjene v posamezna strokovna področja (npr. razvoj mednarodno kompatibilnih informacijskih sistemov, uvajanje novih prikritih metod preiskovanja ipd.) in
- regionalne strategije (ukvarjajo se z omejevanjem kriminala na geografsko omejenem območju).

Kriminalistične strategije so lahko usmerjene na storilce, žrtve, institucije, občutek varnosti, ugled policije in podobne tarče. Univerzalne strategije, ki bi bile učinkovite zoper različne oblike kriminalitete, ne obstajajo. Rešitve lahko iščemo le v kombinacijah različnih strategij. Enkrat so bolj učinkovite strategije, usmerjene na eno tarčo (npr. na žrtve pri omejevanju seksualnih deliktov), drugič na več tarč (npr. pri omejevanju uličnega nasilja se lahko usmerimo na uživalce drog, ukrepe, ki povečujejo občutek varnosti in ukrepe za drugačno organizacijo policijskega dela). Lahko gre tudi za kombinacije različnih generalnih strategij, usmerjenih v isto tarčo

(npr. storilce). Oblikovanje ustreznih strategij poteka preko analize različnih dejavnikov, ki jih moramo upoštevati. Dvoršek in Frangež (2009) opredeljujeta naslednje dejavnike:

- dejavniki, povezani z načinom delovanja storilcev (način delovanja, uporabljena sredstva, izbira žrtve, čas in kraj delovanja),
- dejavniki, ki se navezujejo na kriminalistično preiskovanje (metodologija preiskovanja, kriminalistično tehnične preiskave, iskanje osumljencev ipd.),
- dejavniki, ki se navezujejo na strukturo policijskih nadzornih mehanizmov (vodenje, organizacija, sistem izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja, kadri in oprema, informacijski sistem ipd.) in
- zunanji dejavniki, ki imajo vpliv na policijsko preiskovalno delo (sodelovanje z drugimi nadzornimi institucijami, z zasebno varnostjo, lokalno skupnostjo, javnostjo).

Kriminalistično strateško reševanje problemov (Dvoršek in Frangež, 2009) oziroma oblikovanje strategij sestoji iz dveh celot:

- strokovne strani (vsebine) rešitve problema (analiza kriminalističnih strateških dejavnikov, vzročna analiza, sinteza, možne rešitve) in
- organizacijske strani rešitve problema (menedžment: kdo oblikuje rešitve, kdaj, kako, s kakšnimi razpoložljivimi sredstvi).

Za obe strani je pomembno vrednotenje novih ukrepov z vidika učinkovitosti, za organizacijsko stran rešitve problema pa tudi controlling (nadzor). Do rešitev naj bi prišli s pomočjo klasičnih metod reševanja problemov (brainstorming, SWOT analiza ipd.). Klink in Kordus sta na začetek reševanja kriminalistično strateškega problema postavila oblikovanje cilja zaradi predpostavke, da cilje določa kriminalitetna politika, kriminalistična strategija pa te cilje uresničuje. Novejša spoznanja pa na začetek postavljajo zahtevo, ki ji sledi opis problema, nato analiza problema in na koncu rešitev, ki pomeni cilj celotnega procesa reševanja problema. S tem se kriminalistična strategija približuje konceptu kriminalističnega obveščevalnega dela (Dvoršek in Frangež, 2009).

2.5 Obveščevalno vodena policijska dejavnost

Kriminalistična obveščevalna dejavnost se je začela razvijati v smeri koncepta obveščevalno vodene policijske dejavnosti na podlagi spoznanja, da povečevanje

števila zaposlenih v policiji ni pravi odgovor na hitro naraščanje kriminalitete. Zaradi vedno večjega neskladja med številom zaposlenih in razpoložljivimi finančnimi sredstvi na eni strani ter stopnjo kriminalitete na drugi strani je nujen urejen sistem ravnanja z informacijami, pridobljenimi na sistematičen način, ter njihova analiza. Policija porabi preveč časa za odzivanje na že storjena kazniva dejanja in se premalo osredotoča na storilce kaznivih dejanj (Potparič in Dvoršek, 2010).

Ratcliffe pri poskusu opredelitve obveščevalno vodene policijske dejavnosti opozarja na težavo, ker strokovnjaki ta koncept različno opredeljujejo. Nekateri razumejo ta koncept kot novo policijsko strategijo, drugi pa ga povezujejo z obstoječimi strategijami (npr. strategijo »v reševanje problemov usmerjenega policijskega dela« ali strategijo »policijskega dela v skupnosti«). Nekateri pa obveščevalno vodeno policijsko dejavnost povezujejo z obveščevalnim ciklusom, kar po mnenju Ratcliffa prav tako ni pravilno, saj je to bolj postopek za analitike kot pa poslovni model za policijo. Po njegovem mnenju taka opredelitev preveč poudarja obveščevalno prvino, zanemarija pa policijsko dejavnost, ki jo usmerjajo obveščevalni podatki (Potparič in Dvoršek, 2010).

Po Ratcliffu so za obveščevalno vodeno policijsko dejavnost bistvene naslednje značilnosti (Potparič in Dvoršek, 2010):

- to je filozofija oz. model upravljanja,
- cilj je doseganje zmanjšanja kriminala ter preprečevanje in omejevanje kaznivih dejanj,
- vsebuje način upravljanja od zgoraj navzdol,
- vsebuje kombiniranje analiz s kraja kaznivih dejanj in kriminalistično - obveščevalnih podatkov o storilcih kaznivih dejanj,
- kriminalistično-obveščevalni podatki se uporabljajo za objektivno sprejemanje odločitev o razporejanju razpoložljivih policijskih sredstev,
- usmerja preiskovalne dejavnosti v aktivne storilce in storilce hujših kaznivih dejanj.

Obveščevalno vodeno policijsko dejavnost lahko poenostavimo z že omenjenim IVU modelom, čeprav je lahko v resnici precej bolj zapletena. Obveščevalna dejavnost dejavno razlaga kriminalno okolje ter vpliva na vodstveno osebje, ki sprejema odločitve tako, da imajo kriminalistično-obveščevalni podatki ključno vlogo pri strateškem usmerjanju organizacije (kot prikazuje slika 3; Potparič in Dvoršek, 2010).

Potparič in Dvoršek (2010) poudarjata, da je za ta koncept značilna proaktivna usmerjenost, kar pomeni preskok iz dosedanjega tradicionalističnega pojmovanja policijskega dela, ki je po svoji naravi pretežno odziven in temelji na rednem patroljiranju, hitrih odzivih na klice občanov, uporabi policistov za kriminalistične preiskave in zanašanje na policijo in pravni sistem, ki naj bi uspešno zatrla kriminal. Pri obveščevalno vodeni policijski dejavnosti pa se predvideva uporaba obveščevalnih podatkov pri strateškem načrtovanju in razporejanju razpoložljivih sredstev, s tem pa je narejen preobrat, saj obveščevalna dejavnost vodi preiskovalno dejavnost in ne nasprotno.

Slika 3: Model obveščevalno vodene policijske dejavnosti (Dvoršek in Frangež, 2011)

Za učinkovito uvajanje novega koncepta obveščevalno vodene policijske dejavnosti je najprej potrebno imeti vzpostavljen sistem kriminalistične obveščevalne dejavnosti. Vsi zaposleni morajo biti usposobljeni in opremljeni za opravljanje nalog v kriminalistično-obveščevalnem postopku, glavno vlogo pa mora odigrati vodstveno osebje, ki mora samo razumeti prednosti novega koncepta in hkrati zagotoviti podporo za vzpostavljanje tega koncepta policijskega dela na vseh ravneh policijske organizacije, ki dokončno oblikuje razmere, ko kriminalistična obveščevalna dejavnost vodi preiskovalno dejavnost in ne nasprotno. Uporaba kriminalistično - obveščevalnih podatkov ni več prepuščena končnim uporabnikom oziroma njihovi

naključni usposobljenosti, da znajo uporabiti podatke, temveč jih uporabljajo preiskovalci in na njihovi podlagi sprejemajo svoje odločitve (Potparič, in Dvoršek, 2010).

2.6 Kriminalistični analitiki

Glavna naloga analitikov je pridobivanje uporabnih informacij, njihovo interpretiranje v razumljivem formatu za njihove uporabnike in pravočasno posredovanje rezultatov uporabnikom. Analitične sposobnosti in znanja pomagajo analitiku pri izločevanju pomembnih relevantnih dejstev iz velike količine informacij in interpretiranju njihovega pomena (Osborne in Wernicke, 2003).

Zaželjene lastnosti kriminalističnih analitikov so naslednje (Osborne in Wernicke, 2003):

- radovednost,
- samoiniciativnost,
- zmožnost samostojnega dela,
- samozavest,
- objektivnost,
- zmožnost tveganja,
- odločnost,
- kreativnost,
- zmožnost priznati in popravljati svoje napake in
- želja po izobraževanju.

Znanja, ki jih mora imeti ali pridobiti kriminalistični analitik (Osborne in Wernicke, 2003):

- raziskovanje,
- pisanje,
- prepoznavanje vzorcev,
- statistična analiza,
- obvladovanje računalniških programov,
- kritično mišljenje,
- javno nastopanje in
- komuniciranje.

Kriminalistična analitika zahteva multidisciplinarni pristop k obravnavi kriminala. Dobri analitiki obvladajo širok repertoar znanj in sposobnosti. Poznavanje računalniške programske opreme, statistike, raziskovalnega novinarstva, javnega nastopanja, kreativnega reševanja problemov, logike, zgodovine, kriminologije, sociologije, psihologije in prava - vse to in še več predstavlja osnovo dobrega kriminalističnega analitika. Pomembne so tudi posameznikove prirojene analitične sposobnosti. Dober analitik obvlada hitro in natančno branje, ima dober spomin za pomembne podrobnosti in je sposoben odkrivati povezave med posameznimi spremenljivkami (Osborne in Wernicke, 2003).

Osborne in Wernicke (2003) še dodajata, da je kriminalistična analitika področje, ki se zaradi uvajanja novih orodij in procesov nenehno spreminja. Zaradi tega je pri analitikih zelo pomembna želja in zmožnost naučiti se novih znanj in spretnosti. Od tega je odvisno, kako uspešni bodo pri svojem delu.

3 Kriminalistična analitika v slovenski policiji

3.1 Slovenska policija

S sprejetjem Zakona o policiji, ki je pričel veljati 18. julija 1998, je slovenska policija postala organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve. Tako smo Slovenci dobili moderno in po evropskih merilih oblikovano policijsko organizacijo, ki je zmožna zagotoviti visoko stopnjo varnosti in učinkovito odgovoriti na izzive sodobnega življenja. Ministrstvo policiji določa razvojne, organizacijske, kadrovske in druge temeljne usmeritve za delo, obenem pa skrbi za njeno finančno poslovanje ter koordinacijo in usklajevanje policijskega informacijskega ter telekomunikacijskega sistema s sistemi drugih državnih organov. Ministrstvo prav tako opravlja nadzor nad delom policije (Policija, 2012c).

Policija je pristojna za opravljanje številnih nalog, ki izhajajo iz Zakona o policiji in hkrati predstavljajo temeljno poslanstvo policije - zagotavlja varnost ljudi in premoženja, preprečuje, odkriva in preiskuje prekrške ter kazniva dejanja, vzdržuje javni red in mir, nadzoruje državne meje, ureja in nadzoruje cestni promet ter izvaja druge naloge, določene z zakonom. Svoje naloge opravlja na državni, regionalni in lokalni ravni. Sestavljajo jo Generalna policijska uprava s sedežem v Ljubljani, policijske uprave ter policijske postaje (Policija, 2012d).

Generalna policijska uprava strateško usmerja, načrtuje, organizira in nadzoruje področje dela celotne policije, opravlja naloge policije v skladu s 3. členom Zakona o policiji, spremlja, proučuje in pripravlja analize, poročila ter druge predloge za odločanje in pripravlja zakonske in podzakonske predpise s področja policijskega dela. V okviru Generalne policijske uprave delujejo (Policija, 2012e):

- Služba generalnega direktorja policije,
- Uprava uniformirane policije,
- Uprava kriminalistične policije,
- Nacionalni forenzični laboratorij,
- Uprava za policijske specialnosti,
- Policijska akademija ter
- Urad za informatiko in telekomunikacije.

Uprava kriminalistične policije s pomočjo svojih sektorjev vodi, koordinira, spremlja, analizira in ocenjuje stanje na področju kaznivih dejanj ter skrbi za učinkovito in

zakonito opravljanje nalog skupaj s sodnimi ter drugimi državnimi organi ali organi iz tujine. Podrobneje se deli na naslednje sektorje (Policija, 2012e):

- Sektor za organizirano kriminaliteto,
- Sektor za splošno kriminaliteto,
- Sektor za gospodarsko kriminaliteto,
- Sektor za posebne naloge,
- Sektor za mednarodno policijsko sodelovanje,
- Center za kriminalistično analitiko,
- Center za računalniško preiskovanje ter
- Nacionalni preiskovalni urad.

3.2 Uvajanje kriminalistične obveščevalne dejavnosti v slovenski policiji

Kot članica Evropske unije je Slovenija morala slediti zahtevam Europolu, ki je prevzel koncept kriminalistične obveščevalne dejavnosti, ki izvira iz angleško govorečega evropskega območja. Pričakovalo se je, da bodo spoznanja in izkušnje kriminalistične obveščevalne dejavnosti in kriminalistične strategije hitro prenesena v slovensko policijsko prakso ob že solidno razviti operativni kriminalistični analitiki in informacijski strukturi. Oblikovana je bila strategija razvoja analitske dejavnosti s predvideno ločitvijo strateškega in operativnega nivoja ter oblikovanje regionalnih analitskih enot (Dvoršek in Frangež, 2009).

Vendar pa do hitre implementacije novih konceptov v slovensko policijsko prakso ni prišlo. Sledi novih spoznanj je moč najti v novejših strateških dokumentih, ki jih je pripravila policija, ali pa je sodelovala pri njihovi pripravi. V Srednjeročnem načrtu razvoja in dela slovenske policije 2008-2012 in Resoluciji o nacionalnem programu preiskovanja in zatiranja kriminalitete 2007-2011 je opazna podobna struktura, način oblikovanja ciljev in njihove realizacije ter evalvacije, kot jih navaja teorija kriminalistične strategije, ni pa opaziti povezave z letnimi načrti dela in poročili o delu kriminalistične policije (Dvoršek in Frangež, 2009).

V omenjeni resoluciji je zapisano, da je potrebno z načrtnim in sistematičnim zbiranjem, analiziranjem, vrednotenjem in posredovanjem kriminalistično-obveščevalnih podatkov zagotoviti možnosti za uspešno odkrivanje in preiskovanje kriminalitete. V srednjeročnem načrtu razvoja in dela policije, izdelanem istega leta, pa o kriminalistični obveščevalni dejavnosti ni zapisanega ničesar. Še v prejšnjem

srednjeročnem načrtu za obdobje med letoma 2003 in 2007 sta bili v okviru opredelitve strateškega cilja »Uspešno in učinkovito omejevanje kriminalitete« vsebovani formulaciji »centralizacija kriminalistično-obveščevalnega procesa« in »vzpostavitev kriminalistično-obveščevalnega informacijskega sistema«. Iz obeh formulacij je razvidno slabo poznavanje tega področja, kar je možen razlog za odsotnost opredelitve problema v novem srednjeročnem načrtu (Dvoršek in Frangež, 2009).

Najnovejša Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016 prav tako zajema obravnavano tematiko, saj v poglavju »Področja preprečevanja in zatiranja kriminalitete« navaja pomembnost obveščevalno vodene policijske dejavnosti in načrtuje njeno uvajanje v slovensko policijsko organizacijo. Resolucija poudarja potrebo po promoviranju kriminalistične obveščevalne dejavnosti za učinkovito preprečevanje in omejevanje kriminalitete, saj nobena policijska organizacija ne poseduje neomejenih sredstev za boj proti celotnemu spektru kriminalnih groženj (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016, 2013).

Možen razlog za težavno implementacijo kriminalistične obveščevalne dejavnosti v slovensko policijsko prakso so tudi pogoste zamenjave policijskih šefov, ki so zaradi tega osredotočeni zgolj v zagotavljanje kratkoročnih učinkov. Usmerjeni so v operativni nivo oz. v podporo konkretnim preiskavam, torej dajejo prednost operativni kriminalistični analitiki. Na to nakazuje tudi dejstvo, da pisci iz vrst kriminalističnih analitikov v svojih dokumentih poudarjajo potrebo po razvoju kriminalistične obveščevalne dejavnosti, medtem ko v dokumentih vodilnih policijskih kadrov tega poudarka ne najdemo (Dvoršek in Frangež, 2009). Lalić (osebni intervju, 25. 3. 2012) med težavami pri uvajanju kriminalistične analitike v slovensko policijsko prakso izpostavlja predvsem maloštevilnost analitičnih kadrov, razdeljevanje in sprejemanje vlog znotraj omenjenih kadrov ter omejena finančna sredstva.

3.3 Center za kriminalistično obveščevalno dejavnost

Center za kriminalistično analitiko se od leta 2010 imenuje Center za kriminalistično obveščevalno dejavnost. Njegov razvoj se je sicer začel leta 1991 z vzpostavitvijo Oddelka za informatiko in Oddelka za analitiko znotraj Urada za informatiko, analitiko in organizacijo. Leta 1996 je nastal Sektor za informatiko, analitiko in organizacijo, znotraj katerega je deloval Referat za analitiko. Leta 2000 je bil

vzpostavljen Sektor za računalniško kriminaliteto in kriminalistično analitiko, znotraj katerega je deloval Oddelek za kriminalistično analitiko. Leta 2007 je sledila reorganizacija Uprave kriminalistične policije, po kateri je Oddelek za kriminalistično analitiko deloval v sklopu Sektorja za preiskavo kriminalitete, 1. avgusta istega leta pa je bil ustanovljen Center za kriminalistično analitiko (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012).

Temeljni zastavljeni cilj delovanja Centra za kriminalistično obveščevalno dejavnost (CKOD) je omogočiti policijsko delo, ki bo temeljilo na kriminalistični obveščevalni dejavnosti in okrepilo zmogljivosti kriminalistične obveščevalne analitike v okviru policije. Poleg temeljnega cilja so bili zastavljeni še določeni področni cilji, in sicer (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012):

- centralizacija kriminalističnega obveščevalnega procesa,
- integrirano delovanje kriminalistične obveščevalne dejavnosti,
- učinkovita izraba informatorjev,
- izboljšanje procesov zbiranja in izmenjave informacij,
- celovita zaznava kriminalitete in njenega vpliva na varnost družbe in
- uporaba sodobnih informacijskih tehnologij pri izvajanju nalog kriminalistično obveščevalne dejavnosti.

Lalić (osebni intervju, 25. 3. 2012) navaja naslednje namene CKOD:

- identificirati tiste kriminalne združbe ali posameznike, ki predstavljajo največjo grožnjo varnosti in zahtevajo prioriteto ter kompleksno obravnavo,
- zagotoviti možnosti za uspešno odkrivanje in pregon organizirane kriminalitete in drugih hujših kaznivih dejanj v Sloveniji, državah EU in zahodnega Balkana,
- zmanjšanje kriminalitete na varnostno obremenjenih območjih,
- omogočiti dolgoročne, ustvarjalne in konkretnim razmeram prilagojene rešitve za ugotovljene probleme ter
- proaktivno delovanje.

CKOD opravlja naloge kriminalistične obveščevalne dejavnosti kot dela kriminalističnega obveščevalnega procesa. S svojim delovanjem zajema naslednja temeljna delovna področja (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012):

- operativna kriminalistična obveščevalna analitika,

- strateška kriminalistična obveščevalna analitika,
- delo z informatorji ter
- informacijski in sistemski razvoj kriminalistične obveščevalne dejavnosti.

Operativna kriminalistična obveščevalna analitika se v Sloveniji poleg CKOD izvaja tudi v okviru Nacionalnega preiskovalnega urada (NPU) ter v posameznih enotah kriminalistične policije. Metode in tehnike tovrstne analitike so na omenjenih področjih enake, razlike pa se nanašajo predvsem na njihovo usmerjenost. Na NPU in posameznih enotah kriminalistične policije so metode in tehnike usmerjene v podporo konkretnim kriminalističnim preiskavam, v okviru CKOD pa je operativna kriminalistična obveščevalna analitika usmerjena v identifikacijo in spremljanje kriminalnih združb ali posameznikov, ki predstavljajo največjo grožnjo varnosti in zahtevajo prioriteto ter kompleksno obravnavo (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012).

Strateška kriminalistična obveščevalna analitika se izvaja v okviru CKOD (na regionalnem nivoju le izjemoma) in je namenjena podpori funkcij vodenja ter dolgoročno usmerjenega odločanja. Zajema širšo problematiko, saj se ukvarja z nadzorom in napovedovanjem razvoja kriminala ter naravo kriminala. Proučuje obseg in projekcijo rasti kriminala in na podlagi tega določa osnove za definiranje prioritet zoperstavljanja kriminaliteti. Pregleduje trenutne trende kriminala, spremlja spremembe v kriminalnem okolju in grožnje javnemu redu in miru ter pripravlja ocene ogroženosti (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012). Lalić (osebni intervju, 25. 3. 2012) ob tem še dodaja, da je potrebno področje strateške analitike dodatno okrepiti po kadrovski plati in okrepiti sodelovanje z drugimi institucijami v kontekstu zagotavljanja celovite zaznave kriminalitete ter vpeljevanja rešitev za ugotovljene probleme.

Od leta 2004 dalje se izvajajo aktivnosti, namenjene učinkovitejšemu delu z viri in informatorji. Na podlagi teh aktivnosti je prišlo do sprememb v normativni ureditvi obravnavanega področja in v organizacijski postavitvi profesionalnih enot kriminalistične policije za delo z informatorji s ciljem bolj profesionalnega in učinkovitejšega dela policije na področju kriminalistične obveščevalne dejavnosti. Naloge nadzorovanja, ocenjevanja in preverjanja informacij, pridobljenih s strani informatorjev, so postale sestavni del kriminalistične obveščevalne dejavnosti, ki stremi k usmerjenemu zbiranju informacij ter izboljšanju izmenjave pridobljenih informacij s strani informatorske mreže (Lalić, osebni intervju, 25. 3. 2012).

Lalić (osebni intervju, 25. 3. 2012) opozarja tudi na nekatere težave kriminalistične analitike v slovenski policijski praksi. Največja problema operativne kriminalistične obveščevalne analitike sta maloštevilni kadri ter osredotočanje zgolj na največje tveganje, največja težava strateške kriminalistične obveščevalne analitike pa je preskok iz zbiranja podatkov na obveščanje oz. poročanje, torej odsotnost faz ocenjevanja podatkov in analize. Analitiki pogostokrat pozabljajo, da večja uporaba IT orodij ne zagotavlja dodane vrednosti, temveč pripomore kvečjemu k zanemarjanju faze analize zbranih podatkov. Težavo lahko predstavlja tudi nezaupanje med posameznimi analitiki in preiskovalci, kar lahko vpliva na (ne)uporabo pridobljenega znanja.

4 Kriminalistična analitika v nekaterih evropskih državah

V tem poglavju bomo obravnavali ureditev kriminalistične analitike v policijskih organizacijah posameznih evropskih držav in na meddržavni ravni, znotraj Evropske unije. Vsi viri iz tega poglavja so bili pridobljeni izključno na spletu, zato so na teh straneh obravnavane le tiste policijske organizacije oz. posamezne države, za katere je bilo na njihovih službenih spletnih straneh na voljo dovolj podatkov. Po pregledovanju spletnih strani številnih policijskih organizacij evropskih držav je bilo namreč očitno, da določene organizacije svojo kriminalistično obveščevalno dejavnost predstavljajo oz. omenjajo v precej manjši meri kot ostale.

4.1 Evropska unija

4.1.1 Europol

Europol je evropski policijski urad in agencija Evropske unije. Pristojen je za preprečevanje in preiskovanje vseh oblik organiziranega kriminala in terorizma, ki prizadenejo vsaj dve ali več članic EU in zaradi narave svojega dela zahteva skupno delovanje vseh držav članic. Njegova naloga je izboljšati učinkovitost sodelovanja med organi pregona držav članic v boju proti organiziranemu kriminalu, zato v ta namen prispeva k odkrivanju, preprečevanju in pregonu kaznivih dejanj v EU, zlasti na področju organiziranega kriminala. Ustanovljen je bil 7. februarja 1992 s podpisom Maastrichtskega meddržavnega sporazuma in začasno deloval od 3. januarja leta 1994 (sprva kot služba za droge). Svojo dejavnost je v polnem obsegu pričel opravljati 1. julija 1999, 1. januarja 2010 pa je postal agencija Evropske unije s sedežem v Haagu na Nizozemskem (Policija, 2012f).

V pristojnost Europola spadajo zadeve, ki izpolnjujejo naslednje predpogoje: spadajo v področje kriminalitete, gre za obseg nalog, za katere je bil Europolu dodeljen mandat, v zadevo so vpletene organizirane kriminalne združbe, zaradi izvedenih kriminalnih dejavnosti pa sta prizadeti vsaj dve ali več držav članic. Europol omogoča državam članicam hitro in neovirano izmenjavo informacij v skladu z nacionalno zakonodajo, zagotavlja operativno in analitično podporo, pripravlja strateška poročila in analize pojavnih oblik kriminalitete na podlagi informacij iz držav članic in drugih virov, zagotavlja strokovno in tehnično podporo pri preiskavah in operacijah ter išče najučinkovitejše preiskovalne prakse (Policija, 2012f).

Države članice sodelujejo z Europolom preko nacionalnih točk za povezavo med Europolom in pristojnimi državnimi organi teh držav. Del nacionalnih enot Europola so tudi uradi držav članic za zvezo na sedežu Europola, kjer delujejo uradniki za zvezo. Ti uradi združujejo predstavnike varnostnih organov držav članic in omogočajo hitro in učinkovito izmenjavo informacij. Slovenska nacionalna enota Europola je sestavni del Sektorja za mednarodno policijsko sodelovanje v Upravi kriminalistične policije, pristojni državni organi v Sloveniji pa so notranje organizacijske enote policije, Carinska uprava Republike Slovenije ter Urad za preprečevanje pranja denarja (Policija, 2012f).

Osnovne naloge nacionalnih enot Europola so naslednje (Policija, 2012f):

- posredovanje kriminalistično-obveščevalnih podatkov na zahtevo Europola in na lastno pobudo,
- posodabljanje kriminalistično-obveščevalnih podatkov,
- ocenjevanje informacij in kriminalistično-obveščevalnih podatkov za pristojne organe v skladu z nacionalno zakonodajo in posredovanje ocenjenega gradiva,
- pošiljanje zaprosila za svetovanje, analize, informacije in kriminalistično-obveščevalne podatke,
- pošiljanje informacij za shranjevanje v informacijskih zbirkah Europola,
- vnašanje in preverjanje podatkov v Europolovem informacijskem sistemu ter
- zagotavljanje skladnosti vsakega izmenjevanja informacij z zakonodajo.

V okviru Europola delujejo visoko usposobljeni analitiki, katerim je na voljo najmodernejša analitična tehnologija. Pri svojem delu uporabljajo najsodobnejše metode in tehnike odkrivanja manjkajočih členov v operacijah in preiskavah hudih oblik kaznivih dejanj na ozemlju EU. Za operativno analitično delo sta najpomembnejša EAS (Europol Analysis System) oz. Europolov operacijski informacijski sistem, ki vsebuje podatke in informacije, ki jih posredujejo Europolovi sodelavci iz držav članic, ter CFN (Computer Forensic Network), ki predstavlja tehnološko izjemno napredno delovno orodje, ki omogoča analizo in pridobivanje relevantnih kriminalistično-obveščevalnih podatkov iz množice računalniških podatkov (Europol Review, 2012).

Produkti Europolovih strateških analitičnih procesov so OCTA (Organised Crime Threat Assessment - od leta 2013 dalje SOCTA), ROCTA (Russian Organised Crime Threat Assessment), OCTA-WA (Organised Crime Threat Assessment - West Africa) in TE-SAT (EU Terrorism Situation and Trend Report). Vodilnim kadrom služijo kot smernice in

pomoč pri določanju prioritetenih nalog v boju proti organiziranemu kriminalu, na podlagi katerih nato policijske sile opravljajo svoje delo na lokalni, regionalni ali mednarodni ravni (Europol Review, 2012).

4.1.2 Interpol

Interpol je mednarodna organizacija kriminalistične policije (International Criminal Police Organisation) s sedežem v Lyonu v Franciji, ki združuje nacionalne policije 190 držav članic. Slovenija je njegova članica od 4. novembra 1992. Interpolov cilj je zagotoviti in širiti medsebojno pomoč med kriminalističnimi policijami držav članic v okviru zakonskih določb posameznih držav in v duhu Splošne deklaracije o človekovih pravicah ter vzpostaviti in razvijati vse vrste institucij, ki učinkovito prispevajo k preprečevanju kaznivih dejanj. V okviru Interpola je v skladu z njegovo ustanovno listino prepovedano opravljanje kakršnekoli dejavnosti s političnim, vojaškim, verskim ali rasnim ozadjem (Policija, 2012g).

V vsaki državi članici imenujejo službo, ki deluje kot centralna točka za mednarodno policijsko sodelovanje in se običajno imenuje nacionalni centralni biro (NCB), ki je poimenovan po glavnem mestu države članice. V Sloveniji v skladu s sklepom Vlade Republike Slovenije iz leta 1992 predstavlja Nacionalni centralni biro Ljubljana kar celotna Uprava kriminalistične policije, mednarodno policijsko sodelovanje v okviru Interpola pa se dejansko izvaja v Sektorju za mednarodno policijsko sodelovanje. Ta je zadolžen za obravnavo vseh operativnih zadev v policijskih preiskavah v Sloveniji ter njihovo posredovanje drugim državam članicam Interpola in obratno. V njegovem okviru poteka tudi vsako sodelovanje z drugimi državami članicami v primerih, ki se nanašajo na iskane osebe in ukradene predmete (Policija, 2012g).

Interpol definira kriminalistično analitiko kot identifikacijo in omogočanje vpogleda v odnose med podatki o kriminaliteti in drugimi potencialno relevantnimi podatki z vidika policijske in sodne prakse (Veršnik, 2002). Rezultati analitičnih procesov služijo kot pomoč policistom in oblikovalcem politike pri odločanju o nadaljnjih ukrepih, zagotavljajo pravočasno opozorilo na nove grožnje in predstavljajo operativno podporo preiskovalcem na terenu. Kriminalistični analitiki spremljajo in analizirajo informacije v povezavi s posameznimi področji kaznivih dejanj ali kriminalnih združb ter informirajo države članice o nastajajočih vzorcih in trendih kriminalitete. Interpolovi analitiki zagotavljajo tako strateško, kot tudi operativno analitično podporo (Interpol, 2012).

4.2 Avstrija

Avstrijski Zvezni urad kriminalistične policije (Bundeskriminalamt) je bil ustanovljen kot zvezni organ leta 2002 s posebnim Zakonom o zveznem preiskovalnem uradu (Bundeskriminalamtgesetz). Bundeskriminalamt je podrejen Generalnemu direktoratu za javno varnost znotraj Zveznega ministrstva za notranje zadeve in ni neposredno povezan z zvezno policijo (Bundeskriminalamt, 2012a).

Njegove temeljne naloge so mednarodno sodelovanje, preiskovanje, preprečevanje kriminalitete in vodenje ter primerjava kriminalnih statistik, obenem pa predstavlja centralni avstrijski organ za sodelovanje z Europolom, Schengenskim informacijskim sistemom (SIS) in Interpolom. Bundeskriminalamt usmerja, koordinira in nadzira vse pomembne nacionalne in mednarodne ukrepe za boj proti kriminalu. V njegovem okviru deluje približno 750 zaposlenih (Bundeskriminalamt, 2012a).

Bundeskriminalamt je razdeljen na 7 oddelkov (Bundeskriminalamt, 2012a):

- Oddelek kriminalistične strategije in centralna uprava (Kriminalstrategie und zentrale Administration),
- Oddelek za mednarodno policijsko sodelovanje (Internationale Polizeikooperation),
- Oddelek za preiskovanje, organizirano kriminaliteto in splošno kriminaliteto (Ermittlungen, Organisierte u. Allg. Kriminalität),
- Oddelek za kriminalistično analitiko (Kriminalanalyse),
- Oddelek za podporo kriminalističnemu preiskovanju (Kriminalpolizeiliche Assistenzdienste),
- Oddelek za forenzične znanosti (Forensik und Technik) in
- Oddelek za gospodarsko kriminaliteto (Wirtschaftskriminalität).

Oddelek za kriminalistično analitiko se podrobneje deli na (Bundeskriminalamt, 2012b):

- Urad za operativno in strateško kriminalistično analizo (Operative und Strategische Kriminalanalyse),
- Urad kriminalistične policije za informacije in logistiko (Kriminalpolizeiliche Informationslogistik),
- Urad za kriminalitetno statistiko (Kriminalstatistik) in

- Urad za kriminalistično psihologijo in pogajalske skupine (Kriminalpsychologie und Verhandlungsgruppen).

4.2.1 Urad za operativno in strateško kriminalistično analizo

Ukvarja se z znanstvenimi metodami strateške kriminalistične analize in z razvojem ter izvajanjem obveščevalno vodene policijske dejavnosti. Delo se deli na naslednji enoti (Bundeskriminalamt, 2012b):

- Operativna kriminalistična analiza (zbiranje podatkov in informacij, analiza primera, primerjalna analiza primera, analiza skupine storilcev, analiza preiskovanja kaznivih dejanj, analiza in vizualizacija rezultatov in
- Strateška kriminalistična analiza (zbiranje in prenos podatkov, analiza splošne kriminalitete, analiza tveganja, trendi in napovedi, geografski informacijski sistemi in geografsko profiliranje, vizualizacija rezultatov analize, spremljanje trendov kriminalitete).

4.2.2 Urad kriminalistične policije za informacije in logistiko

Ukvarja se z razvojem in vzdrževanjem notranjih aplikacij znotraj Bundeskriminalamt-a, sodelovanjem v mednarodnih organih, Europolu in Interpolu, oblikovanjem, načrtovanjem in servisiranjem sredstev, povezanih znotraj urada in sodelovanjem pri podeljevanju pravic dostopa do IT aplikacij na svojem področju (Bundeskriminalamt, 2012b).

4.2.3 Urad za kriminalitetno statistiko

Ukvarja se z zbiranjem podatkov in informacij, splošno in posebno statistiko, pripravo poročil o varnosti in vizualizacijo rezultatov analize (Bundeskriminalamt, 2012b).

4.2.4 Urad za kriminalistično psihologijo in pogajalske skupine

Delo se deli na naslednji enoti (Bundeskriminalamt, 2012b):

- Operativna analiza primerov in kriminalistično-psihološka podpora (koordinacija komunikacije med posameznimi oddelki v primerih hujših kaznivih dejanj, operativna analiza primerov v kriminalistično-psihološkem okviru, vedenjske analize in analize kraja dejanja, vnos in analiza podatkov

kriminalistične policije, mednarodni projekti in znanstvene študije, kriminalistična psihologija) in

- Pogajalske skupine (koordinacija pogajalskih skupin in tehnični nadzor, nacionalne in mednarodne točke za stike v zadevah pogajalskih skupin, koordinacija na področju opreme pogajalskih skupin).

4.3 Francija

Francoska nacionalna policija (Police Nationale) je ena izmed dveh državnih policijskih organizacij v Franciji, ki ima pristojnosti v večjih mestih in drugih urbanih področjih. Deluje v okviru ministrstva za notranje zadeve pod vodstvom generalnega direktorja in zaposluje okoli 150 000 ljudi. Njene naloge so zagotavljanje varnosti oseb, blaga in institucij, kontrola migracijskih tokov in boj proti nezakonitemu priseljevanju, boj proti organiziranemu kriminalu, zaščita države pred zunanjimi grožnjami in terorizmom in vzdrževanje javnega reda (OSCE POLIS, 2012a).

Nacionalna policija je razdeljena na naslednje direktorate (OSCE POLIS, 2012a):

- Upravljanje virov in strokovnega znanja nacionalne policije (La direction des ressources et des compétences de la police nationale - DRCPN),
- Generalni inšpektorat nacionalne policije (L'inspection générale de la police nationale - IGPN),
- Centralni direktorat pravosodne policije (Direction centrale de la police judiciaire - DCPJ),
- Centralni direktorat za obveščevalno dejavnost (Direction centrale du renseignement intérieur - DCRI),
- Centralni direktorat za javno varnost (Direction centrale de la sécurité publique - DCSP),
- Centralni direktorat mejne policije (Direction centrale de la police aux frontières - DCPAF),
- Centralni direktorat republiških varnostnih služb (Direction centrale des compagnies républicaines de sécurité - DCCRS),
- Centralni direktorat za mednarodno sodelovanje (Direction de la coopération internationale - DCI) in
- Služba za varovanje pomembnih oseb (Service de protection des hautes personnalités - SPHP).

V okviru centralnega direktorata za pravosodno policijo (DCPJ) deluje sub-direktorat za boj proti organiziranemu in finančnemu kriminalu (La sous-direction de la lutte contre la criminalité organisée et la délinquance financière - SDLCODF; Police Nationale, 2012 a). Odgovoren je za zatiranje in preprečevanje organiziranega kriminala in posebnih oblik kriminala ter za zbiranje in analizo podatkov in ocenjevanje groženj, ki jih predstavljajo organizirane kriminalne združbe (Police Nationale, 2012b).

Znotraj SDLCODF deluje služba za obveščevalno dejavnost in strateške analize na področju organiziranega kriminala (Le service d'information, de renseignement et d'analyse stratégique sur la criminalité organisée - SIRASCO). Deluje od septembra leta 2009, njena naloga pa je odkrivanje in izpopolnjevanje novih strategij in oblik boja proti organiziranemu kriminalu. Njene glavne naloge so (Police Nationale, 2012b):

- prepoznavanje in spremljanje kriminalnih organizacij, ki s svojim delovanjem vplivajo na francosko nacionalno ozemlje,
- zbiranje podatkov za analizo dejavnosti kriminalnih organizacij,
- oblikovanje in vzdrževanje baze podatkov,
- diseminacija produktov analiz organiziranega kriminala,
- pridobivanje obveščevalnih informacij o organiziranih kriminalnih aktivnostih in
- izmenjava informacij z nacionalnimi in mednarodnimi partnerji.

Druga pomembna francoska policijska organizacija je žandarmerija (Gendarmerie Nationale), ki ima pristojnosti v manjših mestih in na podeželju. Deluje pod okriljem ministrstva za obrambo, vendar pod operativnim vodstvom ministrstva za notranje zadeve (v večini primerov). Zaposluje okoli 100 000 ljudi, vodi pa jo generalni direktor (OSCE POLIS, 2012a).

Na področju obveščevalne dejavnosti žandarmerija deluje v tandemu z obveščevalnimi službami pod okriljem ministrstva za notranje zadeve, saj lahko po zaslugi odlične ozemeljske pokritosti svojih enot prispeva pomembne obveščevalne podatke za odkrivanje in preprečevanje vseh nevarnosti, ki bi lahko ogrozile javni red, temeljne interese naroda ali nacionalno suverenost. Žandarmerija ima splošne pristojnosti pri zbiranju podatkov in informacij, ti pa so na voljo tudi nacionalni policiji in njenim analitičnim službam (Gendarmerie, 2012).

4.4 Hrvaška

Organizacija hrvaške policije je v veliki meri primerljiva s slovensko policijo. Hrvaška policija je javna služba v okviru Ministrstva za notranje zadeve. Njena vrhovna organizacija je Generalna policijska uprava (Ravnateljstvo), na lokalnih ravneh pa delujejo posamezne policijske uprave. Policijo vodi generalni direktor oz. ravnatelj z dvema namestnikoma, od katerih je eden odgovoren za splošno javno varnost, drugi pa za kriminaliteto (Policija, 2012a).

Generalni policijski upravi je podrejena Uprava kriminalistične policije, ki se deli na Policijski nacionalni urad za preprečevanje korupcije in organiziranega kriminala, sektor splošne kriminalitete, terorizma in vojnih zločinov ter sektor za podporo kriminalistični policiji. Policijski nacionalni urad za preprečevanje korupcije in organiziranega kriminala se še podrobneje deli na naslednje službe (Policija, 2012b):

- Služba za boj proti organiziranemu kriminalu (Služba organiziranog kriminaliteta),
- Služba za boj proti kriminaliteti drog (Služba kriminaliteta droga),
- Služba za boj proti gospodarskemu kriminalu in korupciji (Služba gospodarskog kriminaliteta i korupcije),
- Služba kriminalistične analitike (Služba kriminalističko-obavještajne analitike),
- Služba za kriminalistično-obveščevalne dejavnosti (Služba kriminalističko-obavještajnih poslova),
- Regionalne službe za preprečevanje korupcije in organiziranega kriminala (Službe za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) ter
- Služba za posebne kriminalistične primere (Služba posebnih kriminalističkih poslova).

Služba za kriminalistično analitiko je zadolžena za oblikovanje in vzdrževanje baz podatkov, ki jih potrebuje za izvedbo kriminalistično-obveščevalnega procesa. Sodeluje pri zbiranju podatkov v okviru kriminalističnih preiskav in daje napotke za nadaljnje preiskave in ukrepe. Izdeluje strateške ocene kriminalne ogroženosti na nacionalni ravni ter sodeluje z drugimi organi Ministrstva za notranje zadeve pri oblikovanju strategij za preprečevanje hudih oblik kriminalitete. V okviru kriminalistično-obveščevalnega procesa sodeluje z ostalimi državnimi organi in predstavniki tujih policij. Izvaja usposabljanja za svoje pripadnike na področju

dejavnosti kriminalistično-obveščevalnega procesa ter nudi strokovno pomoč policijskim upravam (Ministarstvo unutarjih poslova, 2012a).

Znotraj službe za kriminalistično analitiko deluje oddelek kriminalističnih evidenc, ki nadzira evidence kriminalistično-obveščevalnih podatkov in skrbi za njihovo ažurnost. Izvaja nadzor zakonitosti uporabljanja kriminalističnih evidenc ter nudi strokovno pomoč in usposabljanje. Predlaga in sodeluje pri oblikovanju aplikacij v informacijskih sistemih ter pri oblikovanju normativnih aktov in informativnega ter strokovnega materiala (Ministarstvo unutarjih poslova, 2012b).

Služba za kriminalistično-obveščevalno dejavnost je odgovorna za delo z informatorji. Nadzira sodelovanje policije z informatorji in jim zagotavlja strokovno pomoč. Vodi baze podatkov o informatorjih ter sodeluje v preiskavah na nacionalni ali mednarodni ravni. Sodeluje pri planiranju uporabe materialno-tehničnih in finančnih sredstev, potrebnih za delo z informatorji ter skrbi za usposabljanje svojih uslužbencev. Sodeluje z drugimi organi ministrstva in drugimi državnimi ter mednarodnimi organi, Europolom, Interpolom ter organi drugih držav pri izvajanju nacionalnih, regionalnih in mednarodnih projektov in aktivnosti v zvezi z delom z informatorji. Sodeluje pri izdelavi strateških dokumentov in normativnih aktov ter opravlja druge naloge s svojega področja (Ministarstvo unutarjih poslova, 2012c)

4.5 Italija

Italijansko ministrstvo za notranje zadeve (Ministero dell'Interno) je od leta 2001 razdeljeno na več oddelkov. Oddelek za javno varnost (Dipartimento della pubblica sicurezza), ki ga vodi generalni direktor za javno varnost, ima naslednje naloge (Ministero Dell'Interno, 2012a):

- izvajanje politike reda in javne varnosti,
- tehnično in operativno usklajevanje policijskih sil,
- upravljanje in vodenje državne policije in
- upravljanje tehnične podpore.

Oddelek za javno varnost se podrobneje deli na številne direktorate. Centralni direktorat kriminalistične policije (Direzione Centrale della Polizia Criminale), ki ga vodi namestnik generalnega direktorja za javno varnost, je bil ustanovljen leta 1984. Njegove naloge vključujejo (Ministero Dell'Interno, 2012a):

- koordinacijo preiskav policije na državni ravni, s poudarkom na iskanju in aretacijah najbolj nevarnih ubežnikov in članov mafijskih organizacij,
- zbiranje, analizo in obdelavo podatkov in informacij, povezanih s hudimi kaznivimi dejanji,
- mednarodno sodelovanje s tujimi državami v boju proti organiziranemu kriminalu z medsebojno izmenjavo informacij in operativnih strategij ter postopkov za boj proti mednarodnemu kriminalu (promet s prepovedanimi drogami, pranje denarja, računalniški kriminal, okoljski kriminal itd.),
- vodenje sodelavcev pravosodnih organov,
- nacionalno usklajevanje ukrepov, povezanih z nadzorom in preprečevanjem kriminalitete in
- podporo preiskovalnim in pravosodnim organom pri vodenju preiskav, ki zahtevajo uporabo posebnih znanj.

V okviru centralnega direktorata kriminalistične policije deluje Služba za kriminalistično analizo (Servizio Analisi Criminale). Ukvarja se s strateškimi analizami hudih kaznivih dejanj in nudi podporo nacionalnim organom za javno varnost. Služba deluje v povezavi z ustreznimi strukturami znotraj oddelka za javno varnost in sodeluje tudi s karabinjerji in finančno policijo. Razdeljena je na tri oddelke oziroma divizije (Ministero Dell'Interno, 2012b).

Prva divizija vključuje (Ministero Dell'Interno, 2012b):

- analize strateške ravni kriminala in kazenski pregon na nacionalni in lokalni ravni,
- poglobljene analize posameznih kriminalnih pojavov na nacionalni in mednarodni ravni,
- študije in raziskave v sodelovanju z organi javnega sektorja,
- mednarodno sodelovanje na področju kriminalistične analitike in
- študije in raziskave tehnik kriminalistične analize.

Druga divizija vključuje (Ministero Dell'Interno, 2012b):

- integrirane skupne projekte,
- nadgradnjo elektronskih evidenc in povezave z drugimi evidencami nacionalne policije in
- razvoj povezav za izmenjavo informacij med bazami podatkov.

Tretja divizija vključuje (Ministero Dell'Interno, 2012b):

- analizo statističnih podatkov policije,
- povezave z nacionalnimi in mednarodnimi statistikami in bazami podatkov in
- računalniške storitve in podporo dejavnostim kriminalistične analitike.

4.6 Nemčija

Nemški Zvezni urad kriminalistične policije (Bundeskriminalamt - BKA) je bil v nekoliko drugačni obliki ustanovljen leta 1951. V naslednjih 50 letih se je razvijal v skladu s socialnimi in političnimi razmerami ter v povezavi s tehničnim napredkom. Deluje v okviru Zveznega ministrstva za notranje zadeve, zakonski okvir za njegovo delovanje pa predstavlja Zakon o BKA (BKA - Gesetz). BKA je razdeljen na tri urade (v Wiesbadnu, Berlinu in Meckenheimu), ki skupno zaposlujejo preko 5500 oseb, med njimi je približno polovica v celoti usposobljenih kriminalistov (Bundeskriminalamt, 2012c).

BKA koordinira boj proti kriminalu na ravni posameznih zveznih držav in na nacionalni ravni ter predstavlja podporo policiji kot informacijski in komunikacijski center. Služi tudi kot nacionalni urad za sodelovanje z Interpolom, Europolom in Schengenskim informacijskim sistemom. Je centralni organ za preiskovanje hudih kaznivih dejanj in raziskave na področju kriminologije, v okviru katerega razvijajo in preizkušajo metode odkrivanja, preiskovanja in preprečevanja kriminalitete. V BKA pripravljajo kriminalistične analize policijskega dela in vodijo različne statistike kriminalnih pojavov (Bundeskriminalamt, 2012d).

BKA se deli na naslednje oddelke (Bundeskriminalamt, 2012e):

- Oddelek za informacijsko tehnologijo (Informationstechnik - IT),
- Oddelek za mednarodno sodelovanje (Internationale Koordinierung - IK),
- Kriminalistični inštitut (Kriminalistisches Institut - KI),
- Oddelek za kriminalistično - tehnične preiskave (Kriminaltechnisches Institut - KT),
- Oddelek za policijsko zaščito (Polizeilicher Staatsschutz - ST),
- Oddelek za hudo in organizirano kriminaliteto (Schwere und Organisierte Kriminalität - SO),
- Oddelek za varovanje pomembnih oseb (Sicherungsgruppe - SG),

- Oddelek za osrednje kriminalistične dejavnosti (Zentrale kriminalpolizeiliche Dienste - ZD) in
- Oddelek za administrativne zadeve (Zentral- und Verwaltungsaufgaben - ZV).

Na oddelku za hudo in organizirano kriminaliteto (SO) se ukvarjajo z odkrivanjem in preiskovanjem gospodarskega in finančnega kriminala, premoženjskega kriminala, kibernetkega kriminala, prekupčevanja, ponarejanja in drugih kompleksnih ter zapletenih kaznivih dejanj, znotraj katerih lahko veliko količino podatkov in informacij obvladujejo le z uporabo analitičnih orodij. SO služi kot centralni organ za zbiranje in analizo podatkov in zagotavlja informacijsko podporo ostalim službam znotraj BKA ali tujim policijskim organom v okviru mednarodnega sodelovanja (Bundeskriminalamt, 2012e).

4.7 Nizozemska

Nizozemske policijske sile so podrejene dvema ministrstvoma, in sicer Ministrstvu za varnost in pravosodje (podrejenost javnemu tožilcu v primerih izvajanja zakonov ali izvajanja dolžnosti iz pristojnosti sodnih oblasti) ter Ministrstvu za notranje zadeve (podrejenost županu občine v primerih vzdrževanja javnega reda in pomoči v nujnih primerih; Policing in the Netherlands, 2009). Nizozemsko nacionalno policijo (Korps landelijke politiediensten - KLPD) sestavlja deset regionalnih enot, nacionalna enota in operativni center. Takšna organizacija ji omogoča delovanje na lokalnem, regionalnem in državnem nivoju (Politie, 2012).

Nacionalna enota policije (KLPD) zagotavlja podporo regionalnim policijskim enotam in združuje naslednje specializirane policijske službe (Politie, 2012):

- Nacionalni operativni center (Dienst Landelijk Operationeel Centrum),
- Nacionalna preiskovalna služba (Dienst Landelijke Recherche),
- Nacionalna informacijska služba (Dienst Landelijke Informatieorganisatie),
- Nacionalna služba za operativno sodelovanje (Dienst Landelijke Operationele Samenwerking),
- Nacionalna služba za infrastrukturo (Dienst Infrastructuur),
- Oddelek za zaščito in varovanje (Dienst Bewaken en Beveiligen) ter
- Služba za posebne primere (Dienst Speciale Interventies).

Nacionalna informacijska služba sprejema, obdeluje in analizira informacije o kaznivih dejanjih. S svojimi analitičnimi produkti je v pomoč nizozemski policiji in

ostalim organom pregona pri preprečevanju ter preiskovanju kriminalitete, hkrati pa omogoča vpogled v dejansko stanje ogroženosti in zgodnje odkrivanje najnovejših kriminalnih trendov. Ocene ogroženosti na področju organiziranega kriminala služijo kot smernice za notranje ministrstvo pri določanju prioritet pri načrtovanju boja proti kriminaliteti (Policing in the Netherlands, 2009).

Nacionalna informacijska služba je obenem služba za kontakt s tujimi policijskimi silami, ko gre za mednarodno izmenjavanje kriminalistično-obveščevalnih podatkov in informacij v okviru Europola, Interpola in SIS-a, ki so policiji koristne v boju proti organiziranemu kriminalu. Preko informacijske službe poteka tudi izmenjava informacij z ostalimi nizozemskimi organi v boju proti kriminaliteti, obmejno policijo, nizozemskimi vojaškimi silami ter diplomatskimi predstavništvi drugih držav (Policing in the Netherlands, 2009).

Nizozemska policija prakticira dve vrsti analitičnega obdelovanja informacij. Določene enote so specializirane za zbiranje in obdelovanje konkretnih informacij, ki izhajajo iz dejstev o kaznivih dejanjih. Primeri takšnih informacij so fotografije osumljencev in krajev izvršitve kaznivih dejanj, prstni odtisi ter druge sledi kaznivih dejanj. Druge kriminalistično-analitične enote pa se ukvarjajo z zbiranjem in obdelovanjem informacij, ki izhajajo zgolj iz sumljivih okoliščin in so lahko policiji prav tako v pomoč pri preprečevanju in preiskovanju kriminalitete. Takšne informacije policija pridobiva z opazovanjem, v pogovorih in intervjujih z osumljenci in pričami (Policing in the Netherlands, 2009).

4.8 Norveška

Norveška policija se deli na policijski direktorat, znotraj katerega deluje sedem specializiranih policijskih služb, in 27 policijskih okrožij. Deluje pod okriljem Ministrstva za pravosodje in šteje okoli 13 000 pripadnikov. Ministrstvo je za vodenje policije pooblastilo direktorat 180 pripadnikov, ki je tako zadolžen za upravljanje, nadziranje in organizacijo policijskih sil na regionalnem in nacionalnem nivoju (Politi, 2012a). Policijski direktorat se deli na naslednjih sedem specializiranih služb (Politi, 2012b):

- Služba za kriminalistično preiskovanje (Kripos),
- Služba za preiskovanje gospodarskega in okoljskega kriminala (Økokrim),
- Služba za nadzor priseljevanja (Politiets utlendingsenhet),
- Služba za nadzor prometa (Utrykningspolitiet),

- Služba za nadzor državne meje (Grensekommisariatet),
- Služba za informacijsko in komunikacijsko tehnologijo (Politiets data-og materielltjeneste) ter
- Norveška policijska univerza (Politihøgskolen).

Kripos je specializirana policijska služba, ki predstavlja nacionalno enoto za boj proti organiziranemu kriminalu in spada pod okrilje policijskega direktorata. Zaposluje okoli 500 pripadnikov policije, od tega približno polovico civilnih uslužbencev. Njegovi pripadniki sodelujejo pri taktičnem in tehničnem preiskovanju kaznivih dejanj organiziranih kriminalnih združb in drugih hudih kaznivih dejanj. Ukvarja se z razvojem novih metod preiskovanja in preprečevanja hudih oblik organiziranega kriminala ter razvojem centralnih podatkovnih registrov in informacijskih sistemov. Pomembno vlogo ima kot vladno svetovalno telo ter kot kontaktna točka za mednarodno policijsko sodelovanje, v njegovem okviru pa delujeta tudi nacionalni forenzični laboratorij in nacionalni center za kriminalistično analitiko (Politi, 2012b).

Kripos je odgovoren za zbiranje, organiziranje in analiziranje podatkov in informacij o hudih kaznivih dejanjih, organiziranih kriminalnih združbah ter njihovih akterjih, da bi se na ta način ustrezno zagotovilo njihovo sodno preganjanje. Kripos s svojimi analitičnimi produkti zagotavlja podporo norveškim policijskim silam, hkrati pa kot kontakt za mednarodno policijsko sodelovanje omogoča tudi izmenjavo kriminalistično-obveščevalnih produktov s tujimi policijskimi silami v okviru Europol, Interpola itd. Na podlagi svojih kriminalistično-obveščevalnih produktov pripravlja ocene ogroženosti pred hudimi oblikami organiziranega kriminala, ki služijo kot smernice vladi in policiji pri določanju prioritet v boju proti organiziranemu kriminalu (Politi, 2012b).

4.9 Srbija

Srbska policija je organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve (Ministarstvo unutrašnjih poslova). Deli se na Direkcijo policije v okviru MNZ pod vodstvom direktorja policije, policijsko upravo za mesto Beograd in na področne policijske uprave. V sklopu Direkcije policije deluje Uprava kriminalistične policije in njena Služba za borbo proti organiziranemu kriminalu (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2012a).

Služba za borbo proti organiziranemu kriminalu v procesu preprečevanja in preiskovanja organiziranega kriminala sodeluje z Upravo za analitiko. Slednja je del

Sektorja za analitiko, telekomunikacijske in informacijske tehnologije, ki deluje v sestavi MNZ in sam po sebi ni del Direkcije policije. Uprava za analitiko preiskuje in analizira posamezne kriminalistično relevantne pojave ter njihovo vzročno-posledično zvezo, pripravlja ocene ogroženosti in načrtuje ter predlaga ukrepe za zmanjševanje stopnje organiziranega kriminala. Na ta način prispeva k kvalitetnemu in učinkovitemu delu MNZ oz. njegovih organizacijskih enot, obenem pa MNZ in direktorju policije služi kot strateška podpora pri odločanju. Obseg in vsebino dela Uprave za analitiko tako določajo aktualno stanje in stopnja javne varnosti, zapletenost ter dinamičnost varnostno relevantnih pojavov, programski dokumenti Vlade Republike Srbije in MNZ ter načrtovani strateški cilji (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2012b).

Uprava za analitiko ima naslednje funkcije (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2012b):

- opravlja dejavnosti načrtovanja in razvoja v okviru Direkcije policije in ministrstva,
- spremlja sedanje kriminalne trende in razvija nova strateška znanja,
- v okviru vzpostavljanja novih programov in strategij sodeluje z drugimi organizacijskimi enotami MNZ ter drugimi ministrstvi,
- sodeluje pri pripravi in realizaciji analitičnih in razvojnih projektov MNZ,
- spremlja in analizira stanje javne varnosti na ozemlju Republike Srbije,
- odkriva in preiskuje nove oblike kriminalitete, ki predstavljajo grožnjo javni varnosti,
- zagotavlja analitično podporo policijskim silam in jim pomaga pri koordiniranju in usmerjanju dela na terenu,
- zagotavlja aktivno sodelovanje organizacijskih enot MNZ pri pripravi programskega, analitičnega in drugega gradiva ter pri razvojnih procesih in drugih oblikah specializacije,
- prispeva k učinkovitejšemu in bolj racionalnemu izvrševanju funkcij Direkcije policije,
- v sodelovanju z organi lokalnih skupnosti prispeva k učinkovitejšemu izvrševanju funkcij zagotavljanja javne varnosti v okviru MNZ,
- pripravlja statistična in grafična poročila o stanju javne varnosti,
- nadzoruje vodenje in koriščenje podatkov iz kazenskih ter kriminalistično-obveščevalnih evidenc ter vodi evidence MNZ in Direkcije policije.

4.10 Španija

V Španiji delujeta dve policijski organizaciji v okviru Ministrstva za notranje zadeve pod vodstvom generalnega direktorja policije in civilne straže. Španska nacionalna policija (Cuerpo Nacional de Policía) je oborožena civilna enota v okviru Oddelka za varnost znotraj Ministrstva za notranje zadeve, ki deluje večinoma v urbanih območjih. Leta 2006 je njene naloge opravljalo približno 50 000 policistov, ki skrbijo za varnost 23 milijonov urbanih prebivalcev. Civilna straža (Guardia Civil) pa je oborožena institucija vojaške narave, ki prav tako opravlja funkcije preprečevanja in preiskovanja kriminalitete. Leta 2004 je štela 73 000 pripadnikov, ki so pristojni za opravljanje nalog na območjih, kjer živi 40% španskega prebivalstva (OSCE POLIS, 2012b).

Nacionalna policija se v osnovi deli na direktorat za operativne zadeve in subdirektorate za kadrovske zadeve, logistiko in tehnične zadeve. Direktorat za operativne zadeve pa se podrobneje deli na (Policia, 2012a):

- Generalni komisariat za splošne informacije (Comisaria General de Informacion),
- Generalni komisariat za pravosodje (Comisaria General de Policia Judicial),
- Generalni komisariat za javno varnost (Comisaria General de Seguridad Ciudadana),
- Generalni komisariat za meje in priseljevanje (Comisaria General de Extranjeria y Fronteras),
- Generalni komisariat za forenzično znanost (Comisaria General de Policia Cientifica) in
- Oddelek za mednarodno sodelovanje (Division de Cooperacion Internacional) .

Generalni komisariat za pravosodje je pristojen za preiskovanje in kazenski pregon kaznivih dejanj, povezanih z drogo, organiziranim kriminalom, finančnim kriminalom ipd., kot tudi za sodelovanje s policijami tujih držav in Europolom ter Interpolom. V njegovem okviru deluje Enota za kriminalistično obveščevalno dejavnost, ki se ukvarja z zbiranjem, shranjevanjem in analizo podatkov ter procesiranjem informacij, ki se nanašajo na huda kazniva dejanja. Na podlagi teh informacij izdelujejo prognoze in strategije boja proti kriminalu in skrbijo za koordinacijo pomembnih kriminalistično-obveščevalnih podatkov (Policia, 2012b).

4.11 Švedska

Švedska policija se deli na Nacionalno policijo, ki jo vodi nacionalni komisar in ki izvaja policijska pooblastila na njenem celotnem ozemlju, ter 21 deželnih policijskih enot pod vodstvom komandirjev. Deluje v okviru Ministrstva za pravosodje in skupno zajema več kot 28 000 pripadnikov (Polisen, 2012a).

Švedska nacionalna policija (Rikspolisstyrelsen - RPS) predstavlja osrednje administrativno in nadzorno telo švedske policije, ki je pooblaščen tudi za odkrivanje in preprečevanje ogrožanja nacionalne varnosti. RPS zagotavlja usposabljanje in izobraževanje policijskih kadrov v okviru Nacionalne policijske akademije v Solni, pod njenim nadzorstvom pa deluje tudi Nacionalni laboratorij za forenzične znanosti (Polisen, 2012b).

Švedska kriminalistična policija (Rikskriminalpolisen - RKP) preiskuje in preprečuje hude oblike organizirane kriminalitete, hkrati pa je pooblaščen za mednarodno policijsko sodelovanje in ocenjevanje ogroženosti pred organiziranimi oblikami kriminalitete. Organizacijsko se deli na 4 enote (Polisen, 2012c):

- Enota za kriminalistično preiskovanje (Kriminalpolisenheten),
- Enota za vzdrževanje javnega reda in varnosti (Ordningspolisenheten),
- Enota za mednarodno sodelovanje (Enheten för internationellt polissamarbete) in
- Enota za nadzor državnih meja (Centrala gränskontrollenheten).

Zbiranje, procesiranje in analiziranje informacij o hudih oblikah kriminalitete poteka v okviru dela Enote za kriminalistično preiskovanje. Ta se pri svojem delu osredotoča na kazniva dejanja v zvezi s preprodajo prepovedanih drog, ilegalnim prestopanjem državne meje, pranjem denarja, otroško pornografijo in ostalimi oblikami hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala (Polisen, 2012d).

4.12 Ukrajina

Ukrajinska policija oz. milica je organ v sestavi ukrajinskega Ministrstva za notranje zadeve, njen uradni naziv pa je enak nazivu ministrstva, v sestavi katerega deluje. Ministrstvo je odgovorno za zagotavljanje varnosti državljanov ter varovanje njihovih pravic in svoboščin ter odkrivanje kaznivih dejanj ter njihovih storilcev, kot tudi za zagotavljanje varnosti v prometu in varovanje državnih ter privatnih lastnin (OSCE POLIS, 2012c).

Centralni aparat Ministrstva se deli na dva glavna organa pregona, policijo za javni red in varnost ter kriminalistično policijo. Slednja se podrobneje deli na (Ministerstvo vnutrinskih sprav Ukrajiny, 2012a):

- Oddelek za boj proti organiziranemu kriminalu,
- Oddelek za kriminalistično preiskovanje,
- Oddelek za boj proti finančnemu kriminalu,
- Oddelek za operativno podporo,
- Oddelek za tehnično podporo,
- Oddelek za boj proti trgovini s prepovedanimi drogami,
- Oddelek za boj proti omrežnemu kriminalu in
- Oddelek za boj proti mladoletnemu kriminalu.

V okviru Oddelka za kriminalistično preiskovanje se proces kriminalistične analitike uporablja za ocenjevanje učinkovitosti ukrepov, ki jih je sprejelo Ministrstvo z namenom lažjega odkrivanja, preprečevanja in preiskovanja hudih kaznivih dejanj organiziranih kriminalnih združb. Analitični produkti so hkrati strateškega pomena za Ministrstvo, ki lahko na podlagi ocen ogroženosti načrtuje nove ukrepe za izboljšanje učinkovitosti kriminalističnega preiskovanja in preprečevanja kriminalitete (Ministerstvo vnutrinskih sprav Ukrajiny, 2012b).

Znotraj Ministrstva za notranje zadeve deluje tudi Oddelek za informacijsko in analitično podporo, ki sicer ne spada v okvir kriminalistične policije, a je njegova podpora Ministrstvu na voljo v vseh zadevah, za katere je le-to pristojno. Njegove naloge so (Ministerstvo vnutrinskih sprav Ukrajiny, 2012c):

- organiziranje in implementacija informacij ter analitičnih produktov in informacijska podpora vsem operativnim organom Ministrstva za notranje zadeve,
- analiziranje podatkov in posredovanje analitičnih produktov odločevalcem in oblikovalcem politike boja proti kriminalu Ministrstva,
- zbiranje, shranjevanje in posodabljanje zbranih podatkov in informacij,
- varovanje informacij znotraj telekomunikacijskih sistemov ter zagotavljanje informacijske podpore vsem pristojnim posameznikom in organom zunaj Ministrstva, ki so do nje zakonsko upravičeni.

4.13 Velika Britanija

Služba za notranje zadeve (Home Office) je ministrski oddelek vlade Velike Britanije. Predseduje mu Home Secretary, ki je odgovoren za celotno delovanje službe, Permanent Secretary pa je zadolžen za izpolnjevanje ciljev, ki jih zastavlja Home Secretary (Home Office, 2012a). Služba je odgovorna za neposredno vodenje štirih agencij (Criminal Records Bureau, Identity and Passport Service, National Fraud Authority in UK Border Agency), poleg tega pa zajema veliko število inšpektoratov in javnih organov, ki ob neodvisnem delovanju izvajajo funkcije iz pooblastil Službe za notranje zadeve (Home Office, 2012b).

Eden izmed takšnih organov je SOCA (Serious Organized Crime Agency). Deluje na celotnem območju Združenega kraljestva ter preiskuje in preprečuje nelegalen promet z drogami, orožjem ter ljudmi, goljufije, finančni ter medmrežni kriminal. Njeni pripadniki se za učinkovito opravljanje svojih nalog povezujejo s policijo, carino in službo za priseljevanje, sodelujejo pa tudi z drugimi organi in policijami na državni in mednarodni ravni. Pri svojem delu uporabljajo tako tradicionalne policijske metode, kot tudi nekatere inovativne pristope k preprečevanju organizirane kriminalitete, ki temeljijo na kakovostnem pridobivanju in obdelovanju kriminalistično-obveščevalnih podatkov (SOCA, 2012a).

SOCA se deli na tri jedrne skupine. Prva skupina (Strategy and Prevention) skrbi, da se njeno delovanje osredotoča na vladno zastavljene cilje ob hkratnem odzivanju na hitre strateške izzive in priložnosti. Predlagani strateški pristopi usmerjajo delo druge skupine (Operational Delivery), ki načrtuje, kje in kdaj naj SOCA posreduje, da se doseže želeni vpliv ob največji možni učinkovitosti le-tega. Tretja skupina (Capability and Service Delivery) je odgovorna za nenehno razvijanje in obnavljanje organizacijskih zmožnosti vseh treh jedrnih skupin (SOCA, 2012b).

SOCA zbira nujno potrebne informacije v okviru svojih preiskav in operacij ter s strani drugih vladnih institucij, policije in privatnega sektorja. Te informacije pridobiva skozi osebne stike z žrtvami, pričami in osumljenci hudih kaznivih dejanj ali njihovimi domnevnimi sotorilci, skozi že pridobljene podatke, ki omogočajo izdelavo profilov storilcev hudih kaznivih dejanj ali njihovo identifikacijo, in preko drugih virov, ki kažejo na povezanost s hudimi oblikami kriminalnih dejavnosti, ki jih preiskuje SOCA. Nato v procesu analize pridobi pomembne kriminalistično-obveščevalne podatke, katere primerno zavaruje in hrani (SOCA, 2012c).

Specialist Operations Centre (SOC) je oddelek znotraj SOCA, ki zagotavlja podporo operativnemu osebju s kriminalistično-obveščevalnimi podatki in usmeritvami glede nadziranja oblik organiziranega kriminala in obveščevanjem o gibanju trendov le-tega (<http://www.soca.gov.uk/about-soca/specialist-operations-centre>). Specialist Research Team deluje znotraj SOC in predstavlja prvi kontakt operativnega osebja, ki pri svojem delu potrebuje obveščevalne podatke in usmeritve, s SOC. Analitiki operativnim uslužbencem posredujejo potrebne informacije, do katerih pridejo z raziskavami in analizami zbranih podatkov, hkrati pa jih obveščajo o manjkajočih pomembnih informacijah. Rezultati njihovih obsežnih analiz zbranih podatkov jim obenem omogočajo identifikacijo nastajajočih trendov organizirane kriminalitete (SOCA, 2012d).

Crime Operational Support (COS) prav tako deluje znotraj SOCA in asistira policijskim silam pri obvladovanju in preiskovanju izjemnih kaznivih dejanj in premagovanju ovir pri preiskavah organiziranih oblik kriminalitete. COS zagotavlja operativno podporo z opravljanjem študij primerov, katerih rezultati pomagajo policistom do napredovanja v razreševanju zapletenih oblik hudih kaznivih dejanj. V Veliki Britaniji so policijskim silam za podporo na voljo štiri regionalne skupine svetovalcev, katerim pri delu pomagajo izkušeni specializirani preiskovalci, vedenjski preiskovalni strokovnjaki ter geografski profilerji (SOCA, 2012e).

5 Zaključek

Uvodoma je že bilo poudarjeno, da se kompleksnost kriminalitete nenehno spreminja, ob tem pa tradicionalni načini odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj postajajo neuporabni. Policijske organizacije so se novim razmeram prilagodile z uvajanjem kriminalistične obveščevalne analitike. Sčasoma se je ta koncept izkazal za uporabnega ne le v kriminalistični policiji, temveč tudi na drugih področjih policijskega dela, obenem pa so se v policiji pričeli zavedati strateške vrednosti analitičnih produktov. To je pripeljalo do spremembe v policijski organizaciji in uvajanja obveščevalno vodene policijske dejavnosti.

Države širom Evrope se že zavedajo pomembnosti uvajanja koncepta kriminalistične obveščevalne analitike v svojo policijsko prakso, pri čemer ne gre zgolj za zahteve Evropske unije. Evropski kriminalistično-obveščevalni model (ECIM) nakazuje na uveljavitev koncepta kriminalistične obveščevalne dejavnosti v policijskih praksah držav članic EU, torej tudi v Sloveniji. To pomeni prehod k bolj proaktivnemu delovanju policije, ki ga sedaj usmerjajo produkti kriminalistične obveščevalne dejavnosti. Tak prehod pa navadno ne poteka brez težav, zato je koncept kriminalistične obveščevalne analitike v različnih evropskih državah prisoten v različni meri.

Pregled kriminalistične analitike po posameznih državah potrjuje njeno različno ureditev znotraj policijskih organizacij. Ob tem je treba upoštevati možnost, da do razlik med posameznimi policijskimi organizacijami prihaja tudi zaradi različnih količin dostopnih podatkov na spletu. Službe za kriminalistično analitiko večinoma delujejo v okviru (kriminalistične) policije, v določenih državah pa tudi izven policijske organizacije, a v okviru ministrstva, pristojnega za delovanje policije kot organa pregona. Razlikujejo se tudi v podrobnosti organizacije, saj so nekatere službe razdeljene na več oddelkov in pododdelkov kot druge. V nekaterih policijskih organizacijah se procesi kriminalistične analitike izvajajo kar v okviru oddelkov za kriminalistično preiskovanje, v drugih pa imajo ti procesi svoje mesto v posebnih, posebej v te namene ustanovljenih oddelkih - specializiranih policijskih službah, bodisi znotraj ali zunaj kriminalistične policije. Skupna točka vseh omenjenih policijskih organizacij pa je centralizacija služb kriminalistične analitike zaradi pomembne narave dejavnosti tovrstnih specializiranih policijskih služb.

Uvajanje novih spoznanj je bilo smiselno tudi za slovensko policijsko prakso. Slovenija je morala namreč kot članica EU slediti njenim navodilom in smernicam glede uvedbe Evropskega kriminalistično-obveščevalnega modela, poleg tega pa je zaradi svoje specifične lege ob stičišču osrednje Evrope in Balkanskega polotoka precej izpostavljena verigam mednarodnega organiziranega kriminala. Organizacija slovenske kriminalistične obveščevalne dejavnosti je skladna z modelom večine obravnavanih evropskih držav, saj deluje v okviru specializirane službe, centralizirane pri vrhu kriminalistične policije znotraj Generalne policijske uprave in Ministrstva za notranje zadeve. Podobno kot nekatere evropske države pa se tudi Slovenija ni mogla izogniti težavam ob vpeljevanju novega kriminalistično-obveščevalnega modela v svojo policijsko prakso.

5.1 Preveritev hipotez

Prva hipoteza se nanaša na predpostavko, da prehod k bolj strateškemu pristopu omejevanja kriminalitete in uvajanje strateške kriminalistične analitike prinašata določene spremembe v policijskih organizacijah.

To hipotezo lahko potrdimo. Strateški produkti kriminalistične obveščevalne dejavnosti omogočajo proaktivno policijsko delovanje, kar pomeni preskok iz tradicionalističnega pojmovanja policijskega dela, ki je bilo pretežno odzivno in temelječe na rednem patroljiranju, hitrih odzivih na klice na pomoč, uporabi policistov za kriminalistične preiskave ter zanašanju na policijo in pravni sistem pri zatiranju kriminala. Novonastali model policijske dejavnosti je nujen zaradi vedno večjega neskladja med razpoložljivim kadrom in razpoložljivimi finančnimi sredstvi na eni strani ter stopnjo in kompleksnostjo kriminalitete na drugi strani. Oblikovala se je obveščevalno vodena policijska dejavnost, za katero je značilna uporaba obveščevalnih podatkov pri strateškem načrtovanju in razporejanju razpoložljivih sredstev. Tu je viden preobrat, saj sedaj kriminalistična obveščevalna dejavnost vodi preiskovalno dejavnost in ne nasprotno. Slednja tudi dejavno razlaga kriminalno okolje ter vpliva na vodstveno osebje, ki sprejema odločitve tako, da imajo kriminalistično-obveščevalni podatki ključno vlogo pri strateškem usmerjanju organizacije.

Druga hipoteza trdi, da pri procesu uvajanja strateške kriminalistične analitike v policijsko delo prihaja do nekaterih težav.

Tudi to hipotezo lahko potrdimo. Ena izmed glavnih težav uvajanja novega koncepta je, da vodstveni kadri ne razumejo kriminalistično-obveščevalnega postopka v celoti. Mnogi policijski šefi svoje odločitve sprejemajo na podlagi slutenj, tradicije in pritiskov javnosti, s čemer je strateško odločanje postavljeno na stranski tir. Vodstvo bi moralo to dejavnost sprejemati kot prednostno nalogo, prav tako pa mora biti primerno usposobljeno in pripravljeno na način delovanja, ko sprejemanje odločitev temelji na kriminalistično-obveščevalnih podatkih. Pogosti napaki policijskega vodstva sta povezovanje kriminalistične obveščevalne dejavnosti s samo eno fazo v obveščevalnem ciklu in prevelik poudarek analiziranja oz. analitične strukture, od katere se pričakuje, da bo sama skrbela za dotok informacij in njihovo pretvorbo v kriminalistično-obveščevalne podatke. Dejstvo je tudi, da so menjave na položajih policijskih šefov dokaj pogoste, zato so ti v svojih mandatih bolj osredotočeni na doseganje kratkoročnih ciljev, torej dajejo prednost operativnemu nivoju. Konkrete težave pri uvajanju strateške kriminalistične analitike v slovensko policijsko prakso so tudi maloštevilčnost analitičnega kadra, delitev vlog znotraj kadra ter omejena finančna sredstva.

Ovire se pojavljajo tudi pri izmenjavi informacij in kriminalistično-obveščevalnih podatkov na državni in mednarodni ravni. Ti se pogostokrat pojmujejo kot moč, analitiki in preiskovalci pa želijo z njihovim zadrževanjem izkazovati svojo moč in pomembnost na delovnem mestu. Poleg tega izmenjavo otežujejo še nekatere sistemske ovire, kot npr. nezdržljivost informacijskih sistemov, težave pri prepoznavanju povezanih kaznivih dejanj, pomanjkanje analitičnih zmogljivosti v obveščevalnem sistemu, odsotnost poročanja informacij, obveščevalne luknje, institucionalna trenja kopičenje informacij in kriminalistično-obveščevalnih podatkov ter poklicne subkulture.

Tretja hipoteza trdi, da je v nasprotju z nekaterimi evropskimi državami kriminalistična analitika kot del kriminalistične obveščevalne dejavnosti v Sloveniji še vedno v fazi uvajanja.

To hipotezo lahko ovržemo. V okviru Uprave kriminalistične policije deluje Center za kriminalistično obveščevalno dejavnost. Njegov temeljni cilj je omogočiti policijsko delo, ki bo temeljilo na kriminalistični obveščevalni dejavnosti in okrepilo zmogljivosti kriminalistične obveščevalne analitike v okviru policije. Njegovi preostali cilji so centralizacija kriminalističnega obveščevalnega procesa, integrirano delovanje kriminalistične obveščevalne dejavnosti, izboljšanje procesov zbiranja in

izmenjave informacij, celovita zaznava kriminalitete in njenega vpliva na varnost družbe, uporaba sodobnih informacijskih tehnologij pri izvajanju nalog kriminalistično obveščevalne dejavnosti itd. Center je bil vzpostavljen z namenom identificirati tiste kriminalne združbe ali posameznike, ki predstavljajo največjo grožnjo varnosti in zahtevajo prioriteto ter kompleksno obravnavo, zagotoviti možnosti za uspešno odkrivanje in pregon organizirane kriminalitete in drugih hujših kaznivih dejanj v Sloveniji, državah EU in zahodnega Balkana, zmanjšati kriminaliteto na varnostno obremenjenih območjih, omogočiti dolgoročne, ustvarjalne in konkretnim razmeram prilagojene rešitve za ugotovljene probleme ter z namenom proaktivnega delovanja. Področja delovanja Centra za kriminalistično obveščevalno dejavnost so strateška kriminalistična obveščevalna analitika, operativna kriminalistična obveščevalna analitika, delo z informatorji ter informacijski in sistemski razvoj kriminalistične obveščevalne dejavnosti. Kljub vzpostavljenosti kriminalistične obveščevalne dejavnosti pa se ob njeni uporabi še vedno pojavljajo nekatere težave, na katere niso imune niti policijske prakse držav, v katerih ima tovrstna policijska dejavnost že precej daljšo tradicijo.

6 Uporabljeni viri

Bundeskriminalamt. (2012a). Wir über uns. *Bmi.gv.at*. Pridobljeno na http://www.bmi.gv.at/cms/BK/wir_ueber_uns/start.aspx

Bundeskriminalamt. (2012b). Abteilung 4 - Kriminalanalyse. *Bmi.gv.at*. Pridobljeno na http://www.bmi.gv.at/cms/BK/wir_ueber_uns/abteilung_4/start.aspx

Bundeskriminalamt. (2012c). The BKA. *Bka.de*. Pridobljeno na http://www.bka.de/EN/Home/homepage__node.html?__nnn=true

Bundeskriminalamt. (2012d). Our Mandate. *Bka.de*. Pridobljeno na http://www.bka.de/nn_195530/EN/TheBKA/OurMandate/ourMandate__node.html?__nnn=true

Bundeskriminalamt. (2012e). Organisation. *Bka.de*. Pridobljeno na http://www.bka.de/nn_206354/DE/DasBKA/Organisation/organisation__node.html?__nnn=true

Delač, D. (2010). *Kriminalistična obveščevalna dejavnost; analitična orodja in metode ocenjevanja ogroženosti* (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Dvoršek, A. (2008). *Kriminalistična strategija*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Dvoršek, A. in Frangež, D. (2009). *Slovenska kriminalistična policija med "kriminalstrategie" in "criminal intelligence"*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/dvorsek.pdf>

Dvoršek, A. in Frangež, D. (2011). *Pomen strateške (kriminalistične) analitike za kriminalistično obveščevalno dejavnost*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.fvv.uni-mb.si/dv2010/zbornik/kriminalisticne_in_forensicne_preiskave/Dvorsek_Fran gez.pdf

- Dvoršek, N. (2011). *Strateška obveščevalna dejavnost in strateška obveščevalna analitika* (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- European Police Office. (2012). *Europol Review*. Pridobljeno na https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/en_europolreview2011_0.pdf
- European Police Office. (2013). *SOCTA 2013*. Pridobljeno na <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/socta2013.pdf>
- Gendarmerie. (2012). Renseignement. *Gendarmerie.interieur.gouv.fr*. Pridobljeno na <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/fre/Sites/Gendarmerie/Presentation/Renseignement>
- Home Office. (2012a). What we do. *Homeoffice.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.homeoffice.gov.uk/about-us/our-organisation/>
- Home Office. (2012b). Agencies. *Homeoffice.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.homeoffice.gov.uk/agencies-public-bodies/>
- Interpol. (2012). Intelligence Analysis. *Interpol.int*. Pridobljeno na <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Intelligence-analysis>
- Maver, D. (2004). *Kriminalistika: uvod, taktika, tehnika*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Ministarstvo unutarnjih poslova. (2012a). Služba kriminalističko-obavještajne analitike. *Mup.hr*. Pridobljeno na http://www.mup.hr/UserDocImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Sluzba_kriminalisticko_obavjestajne_analitike.pdf
- Ministarstvo unutarnjih poslova. (2012b). Odjel kriminalističkih evidencija. *Mup.hr*. Pridobljeno na http://www.mup.hr/UserDocImages/minstarstvo/USTROJ_MUP_RH/Odjel_kriminalistickih_evidencija.pdf

Ministarstvo unutarnjih poslova. (2012c). Služba kriminalističko-obavještajnih poslova *Mup.hr*. Pridobljeno na http://www.mup.hr/UserDocImages/ministarstvo/USTROJ_MUP_RH/Sluzba_kriminalisticko_obavjestajnih_poslova.pdf

Ministarstvo unutrašnjih poslova. (2012a). Nadležnost i organizacija. *Mup.gov.rs*. Pridobljeno na http://www.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/direkcija-policije-nadleznost.h

Ministarstvo unutrašnjih poslova. (2012b). Uprava za analitiku. *Mup.gov.rs*. Pridobljeno na http://www.mup.gov.rs/cms_cir/sadrzaj.nsf/uprava-za-analitiku.h

Ministero Dell'Interno. (2012a). Dipartimento della pubblica sicurezza. *Interno.gov.it*. Pridobljeno na http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/sezioni/ministero/dipartimenti/dip_pubblica_sicurezza/index.html

Ministero Dell'Interno. (2012b). Servizio Analisi Criminale. *Interno.gov.it*. Pridobljeno na http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/sezioni/ministero/dipartimenti/dip_pubblica_sicurezza/direzione_centrale_della_polizia_criminale/scheda_15774.html

Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrayiny. (2012a). Structure of the Ministry. *Mvs.gov.ua*. Pridobljeno na <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/524421;jsessionid=DA7B3C5611143FD0BEA6B98F649B9494>

Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrayiny. (2012b). Department of Criminal investigation. *Mvs.gov.ua*. Pridobljeno na <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/545259>

Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrayiny. (2012c). Strategic Analysis and Forecasting. *Mvs.gov.ua*. Pridobljeno na <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/777309>

Osborne, D. in Wernicke, S. (2003). *Introduction To Crime Analysis: Basic Resources For Criminal Justice Practice*. Oxford: The Haworth Press.

OSCE POLIS. (2012a). France. *Polis.osce.org*. Pridobljeno na http://polis.osce.org/countries/details?item_id=24

OSCE POLIS. (2012b). Spain. *Polis.osce.org*. Pridobljeno na http://polis.osce.org/countries/details?item_id=36

OSCE POLIS. (2012c). Ukraine. *Polis.osce.org*. Pridobljeno na http://polis.osce.org/countries/details?item_id=4

Police Nationale. (2012a). Direction Centrale de la Police Judiciaire. *Police-nationale.interieur.gouv.fr*. Pridobljeno na <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Organisation/Direction-Centrale-de-la-Police-Judiciaire>

Police Nationale. (2012b). Le sous-direction de la lutte contre le crime organise et la delinquance financiere. *Police-nationale.interieur.gouv.fr*. Pridobljeno na <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Organisation/Direction-Centrale-de-la-Police-Judiciaire/Lutte-contre-la-criminalite-organisee/Sous-direction-de-la-lutte-contre-le-crime-organise-et-la-delinquance-financiere>.

Police and Safety Regions Department. (2009). *Policing in the Netherlands*. Pridobljeno na <http://www.interpol.int/content/download/11814/82014/version/1/file/POLICE%20BROCHURE.pdf>

Policia. (2012a). Organizacion central. *Policia.es*. Pridobljeno na http://www.policia.es/org_central/org_central_dao.html

Policia. (2012b). Comisaria General de Policia Judicial. *Policia.es*. Pridobljeno na http://www.policia.es/org_central/judicial/estructura/funciones.html

Policija. (2012a). Ravnateljstvo policije. *Policija.hr*. Pridobljeno na <http://www.policija.hr/25.aspx>

- Policija. (2012b). Uprava kriminalističke policije. *Policija.hr*. Pridobljeno na <http://www.policija.hr/159.aspx>
- Policija. (2012a). Naloge in cilji. *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/o-policiji/naloge-in-cilji>
- Policija. (2012b). Organiziranost. *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/o-policiji/organiziranost>
- Policija. (2012c). Generalna policijska uprava. *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/generalna-policijska-uprava>
- Policija. (2012d). Europol. *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/mednarodno-sodelovanje/europol>
- Policija. (2012e). Interpol. *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/mednarodno-sodelovanje/interpol>
- Polisen. (2012a). Polisens organisation. *Polisen.se*. Pridobljeno na <http://www.polisen.se/Om-polisen/Organisation/>
- Polisen. (2012b). Rikspolisstyrelsen. *Polisen.se*. Pridobljeno na <http://www.polisen.se/Om-polisen/Organisation/Rikspolisstyrelsen/>
- Polisen. (2012c). Rikskriminalpolisen. *Polisen.se*. Pridobljeno na <http://www.polisen.se/Om-polisen/Organisation/Rikskriminalpolisen/>
- Polisen. (2012d). Kriminalpolisenheten. *Polisen.se*. Pridobljeno na <http://www.polisen.se/Ompolisen/Organisation/Rikskriminalpolisen/Kriminalpolisenheten/>
- Politi. (2012a). Organiseringa av politi - og lensmannsetaten. *Politi.no*. Pridobljeno na https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/
- Politi. (2012b). Saerorgana. *Politi.no*. Pridobljeno na https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/sarorganer

Politie. (2012). Organisatie. *Politie.nl*. Pridobljeno na <http://www.politie.nl/over-de-politie/organisatie.html>

Potparič, D. in Dvoršek, A. (2010). Vzpostavitev proaktivno usmerjene kriminalistično-obveščevalne dejavnosti v državah Evropske unije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 61(1), 15-27.

Ratcliffe, J. (2007). *Integrated Intelligence and Crime Analysis: Enhanced Information Management for Law Enforcement Leaders*. Washington: Police Foundation. Pridobljeno na <http://www.policefoundation.org/pdf/integratedanalysis.pdf>

Ratcliffe, J. (2008). *Intelligence-led policing*. Cullompton, Devon: Willan.

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016. (2012). *Uradni list Republike Slovenije*, (83/2012). Pridobljeno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110390>

SOCA. (2012a). About SOCA. *Soca.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.soca.gov.uk/about-soca>

SOCA. (2012b). Structure. *Soca.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.soca.gov.uk/about-soca/how-we-are-run/structure>

SOCA. (2012c). Gathering criminal intelligence. *Soca.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.soca.gov.uk/about-soca/how-we-work/gathering-criminal-intelligence>

SOCA. (2012d). The Specialist Research Team. *Soca.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.soca.gov.uk/about-soca/specialist-operations-centre/443>

SOCA. (2012e). Crime Operational Support. *Soca.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.soca.gov.uk/about-soca/crime-operational-support>

Veršnik, I. (2002). "Intelligence analysis" v slovenski kriminalistični policiji. V M. Pagon (ur.), *Dnevi varstvoslovja: zbornik prispevkov / 3. slovenski dnevi varstvoslovja* [elektronski vir]. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.